

Diak

Mari-Anne Hukkanen
Heidi Kilpiäinen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan
ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2019

KUN KRIISI KOSKETTAA

Lasten- ja nuortenkoti Kimppa Oy:n toimintaopas äkillisten kriisitilanteiden varalle

TIIVISTELMÄ

Mari-Anne Hukkanen & Heidi Kilpiäinen

Kun kriisi koskettaa. Lasten- ja nuortenkoti Kimppa Oy:n toimintaopas äkillisten kriisitilanteiden varalle.

39s., 2 liitettä.

Syksy 2019.

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Lasten- ja nuortenkoti Kimppa Oy:lle toimintaopas äkillisten kriisitilanteiden varalle. Opas sisältää kriisiviestintäohjeita, ja sen tarkoituksena on parantaa kriisitilanteiden hallintaa ja antaa neuvoja kriisitilanteiden hoitamiseksi, sekä jälkihoidon varmistamiseksi. Opas tulee osaksi Lasten- ja nuortenkoti Kimpan perehdytyskansiota ja turvallisuussuunnitelmaa. Tarve kehittämishankkeelle nousi työelämästä. Lähdeaineistona käytettiin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja verkkojulkaisuja.

Opinnäytetyöprosessi eteni kehittämishankkeena toiminnallisen opinnäytetyömallin mukaisesti. Alkukartoituskyselyn avulla selvitettiin todennäköisimpiä kriisejä ja uhkia, jotka voisivat koskea Kimpan työntekijöitä ja nuoria. Opinnäytetyö rakentui teoriaosasta, produktista ja raportoinnista. Produktina syntyi opas *Kun kriisi koskettaa*. Raportissa kuvataan oppaan syntyä ja toteutusta.

Kun kriisi koskettaa-toimintaopas on 20-sivuinen äkillisten kriisitilanteiden hallintaan tarkoitettu apuväline Lasten- ja nuortenkoti Kimpan työntekijöille. Oppaan tarkoituksena on antaa selkeitä toimintaohjeita, kuinka toimia äkillisten kriisien aikana tai heti sen jälkeen.

Asiasanat: kriisit, kriisiviestintä, kriisin jälkihoito, psyykinen ensiapu, resilienssi

ABSTRACT

Mari-Anne Hukkanen and Heidi Kilpiäinen

When the crisis touches - An Instruction Manual Guide in Case of Sudden Crisis Situation for Kimppa Inc. Children's and Youth home

39p., 2 appendices

Autumn 2019

Diakonia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

The aim of this thesis was to provide an instruction manual guide in the case of an acute crisis situation for Kimppa Inc. Children's and Youth Home. This guide contains crisis communication guidelines and is intended to improve crisis management and provide guidance on how to deal with crisis situations and ensure aftercare. This guide will be part of the orientation folder and safety plan in Kimppa. We used related literature and online publications as reference material.

The thesis process proceeded as a development project according to the functional thesis model. The initial mapping survey identified the most likely crises and threats which could affect the employees and inhabitants of Kimppa. The thesis consisted of theory, product and reporting. Product is the guide: *When the Crisis Touches*. How the guide was created and implemented is described in the report.

When the Crisis Touches is a 20-page tool for managing acute crisis situations at Kimppa. The purpose of this guide is to provide simple and clear instructions on how to respond during or immediately after an acute crisis.

Keywords: crises, crisis aftercare, crisis communication, psychiatric first aid, resilience

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 KEHITYSKRIISEISTÄ ELÄMÄNKRIISEIHIN	5
2.1 Kehityskriisit	5
2.2 Elämänkriisit.....	6
2.3 Äkilliset kriisit ja niiden vaiheet.....	6
3 RESILIENSSI JA KRIISEIHIN VARAUTUMINEN	10
3.1 Lapsen ja nuoren resilienssi.....	12
3.2 Kriisien ennaltaehkäisy	13
3.3 Kimpan pelastussuunnitelma ja ensiapuvalmius.....	14
4 KRIISIN JÄLKEEN	15
4.1 Psykkinen ensiapu	15
4.2 Kriisiviestintä	16
4.3 Kriisin jälkihoito	17
5 LAINSÄÄDÄNNÖN MERKITYS KRIISIN KOHDATESSA LASTENSUOJELUSSA	20
5.1 Yrityksen luvat ja henkilöstön kelpoisuus	20
5.2 Salassapito ja vaitiolovelvollisuus	21
5.3 Sijoitus avohuollon tukitoimena.....	22
5.4 Lapsen huostaanotto.....	23
5.5 Työturvallisuus ja työterveyshuolto	24
6 LASTEN- JA NUORTENKOTI KIMPPA OY	26
7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	27
8 TEORIATIEDOSTA OPPAAKSI – OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	29
8.1 Oppaan suunnittelu	29
8.2 Oppaan toteutus	30
8.3 Oppaan hyödyntäminen ja jatkokehittäminen	31

9 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	33
10 POHDINTA	35
LÄHTEET.....	37
LIITE 1. Alkukartoitus kyselylomake	40
LIITE 2. Opas.....	42

1 JOHDANTO

Äkillinen ja järkyttävä tapahtuma voi sattua kenelle meistä tahansa ja milloin tahansa. Se voi olla läheisen kuolema, onnettomuus, vakava sairastuminen, väkivaltatilanne tai muu kriisi, joka horjuttaa arkielämän turvallisuuden tunnetta. (Saari, Kantanen, Kämäräinen, Parviainen, Valoaho & Yli-Pirilä 2009, 4, 66.)

Ajatus kriisitoimintaoppaan tekemisestä lähti Lasten- ja nuortenkoti Kimpan työntekijöiden omasta toiveesta. Kimpassa on ollut erilaisia kriisitilanteita, joiden hoitamiseen ei ole ollut valmiiksi luotua kriisitoimintaohjetta, mikä on aiheuttanut epäselvyyttä toiminnassa ja epävarmuutta niin asukkaissa kuin ohjaajissakin.

Kriisitoimintaoppaan sisällön suunnittelu alkoi alkukartoituskyselyn tekemisellä henkilökunnalle. Sen avulla selvitimme Kimpan työntekijöiden toiveita liittyen kriisitoimintaoppaaseen ja kriisiviestintään. Kartoituksen avulla saimme tietoon myös todennäköisimpiä kriisejä ja uhkia, jotka voisivat koskea Kimpan työntekijöitä ja nuoria.

Oppaan tarkoituksena on parantaa kriisitilanteiden hallintaa ja antaa neuvoja kriisitilanteiden hoitamiseksi ja jälkihoidon varmistamiseksi. Opasta voidaan käyttää työntekijöiden osaamisen vahvistamisessa, uusien työntekijöiden työhön perehdyttämisessä ja toimintaoppaana kriisin yllättäessä. Sen tarkoitus on toimia apuna ja tukena kaikille Kimpan työntekijöille, kun he auttavat talon nuoria ja lapsia kohtaamaan kriisitilanteen. Se ei kuitenkaan ole ensiapuopas

Kriisitoimintaopasta tarvitaan, sillä kriisitilanteessa ei juuri harkinta-aikaa jää, varsinkaan jos selkeää suunnitelmaa ei ole. Tilanteen hallinta voidaan herkästi menettää, koska sekä työntekijät että nuoret voivat olla samanlaisten tunteiden ja reaktioiden vallassa. Mahdollisia kriisitilanteita on mahdoton ennakoida, sillä ne tulevat tyypillisesti aivan yllättäen. Kun valmistaudutaan etukäteen, tiedetään että jotain on tehtävissä ja aika ei mene hukkaan, eikä resursseja tuhlaata toimintamallin luomiseen. Valmiiksi suunniteltu kriisitoimintasuunnitelma/opas auttaa toimimaan stressaavassa tilanteessa, ja se luo työntekijälle varmuutta omaan

työhön. Kriisin haittavaikutuksia voidaan lieventää oikeilla toimintamalleilla ja sitä kautta vaikuttaa mm. työntekijöiden sairauspoissaoloihin.

2 KEHITYSKRIISEISTÄ ELÄMÄNKRIISEIHIN

Elämässä kukaan meistä ei voi välttyä järkyttäviltä tapahtumilta. Erilaiset surut ja kriisit kuuluvat elämään. *Kriisi* on tilanne, jossa mielessä käynnistyy sopeutumisprosessi. Se on yleensä äkillinen, järkyttävä tapahtuma, joka horjuttaa ihmisen turvallisuuden tunnetta voimakkaasti. Tilanteessa ihmisen aikaisemmat kokemukset ja tiedot eivät riitä ratkaisemaan tapahtunutta. Kriisit voidaan jakaa karkeasti kehityskriiseihin, elämänkriiseihin ja äkillisiin kriiseihin. (Saari ym. 2009, 9–11.)

2.1 Kehityskriisit

Normaaliin elämään kuuluvat kehityskriisit johtuvat ihmisen omassa elämässä tapahtuvista siirtymävaiheista, kuten esimerkiksi murrosiästä, opiskelujen aloittamisesta tai muutosta pois lapsuudenkodista. Positiiviset ja odotetutkin elämänmuutokset voivat laukaista kriisin, jossa tuntuu kuin elämönhallinta olisi kadonnut ja olo tuntuu ahdistavalta, hämmentävältä ja surulliseltakin. Kaikki tuntuu hankalalta ja ylitsepääsemättömän vaikealta. Kehityskriisit ovat kuitenkin osa normaalia elämää. Kyky suoriutua kehityskriiseistä vaihtelee yksilöittäin, mutta niistä selviytymistä voidaan ennaltaehkäistä luomalla lapsen kehitykselle mahdollisimman myönteiset kasvuolosuhteet turvallisten aikuisten kanssa. (Ruishalme & Saaristo 2007, 29–30.)

2.2 Elämänkriisit

Elämä sisältää paljon erilaisia muutostilanteita, jotka liittyvät asuinpaikkaan, ihmissuhteisiin tai työhön. Kun näissä tapahtuu muutoksia, jotka aiheuttavat haasteita, puhutaan elämänkriiseistä. Esimerkkejä elämänkriiseistä on muun muassa uuden parisuhteen muodostaminen, ero tai työpaikan vaihtaminen. Elämänkriiseille on yhteistä, että ne tapahtuvat pikkuhiljaa ja niihin voi valmistautua henkisesti etukäteen. Niillä voi olla suuria vaikutuksia henkilön tulevaisuuteen, jolloin asioitten vaikutuksien pohtiminen on erityisen tärkeää. Lapset jäävät elämänkriiseissä usein ilman omaa päätösvaltaa. Aikuiset tekevät päätökset esimerkiksi muuttamisesta uuteen ympäristöön, jolloin lapsen tulee vain sopeutua muuttuneeseen tilanteeseen, vaikka se vaatii häneltä todella paljon. Näissä tilanteissa on tärkeää, että hän ei jää yksin, vaan tarjolla on aina tukea antava aikuinen. (Saari ym. 2009, 10–11.)

2.3 Äkilliset kriisit ja niiden vaiheet

Opinnäytetyössämme keskitymme psyykkisesti traumatisoiviin, äkillisiin tapahtumiin eli traumaattisiin kriiseihin. Esimerkkejä niistä kriiseistä, jotka voivat koskettaa Lasten- ja nuorten koti Kimppa Oy:n nuoria ja työntekijöitä, ovat asukkaan/ohjaajan/ tai heidän läheisen kuolema, vakava sairaus tai väkivaltatilanne, liikenne- tai muu vastaava onnettomuus, vakava tapaturma, tulipalo ja itsemurha.

Traumaattisiin kriiseihin ei pysty valmistautumaan tai varautumaan etukäteen ja niille on tyypillistä se, että ne tulevat täysin yllättäen ja henkilö joutuu sopeutumaan jo tapahtuneeseen. Äkillisen kriisin jälkeen elämä ei jatku enää samalla tavalla kuin ennen. Tietoisuus omasta haavoittuvuudesta lisääntyy ja oma elämäkatsomus ja elämänarvot voivat muuttua. Tulevaisuuteen voi olla vaikea suhtautua turvallisesti, kun oma turvallisuudentunne on kadonnut ja elämän enakoimattomuus on korostunut. Elämönhallinnan tunne joutuu koetukselle ja entiset käsitykset maailmasta, arvoista, elämästä ja kaikesta niihin liittyvästä joutuvat uudelleen arvioitaviksi. (Saari ym. 2009, 13–20.)

Kun puhutaan traumaattisen kriisin oppikirjamallista, siinä voidaan erottaa kriisin eri vaiheet. Nämä vaiheet ovat sokki, reaktiovaihe, läpityöskentelyvaihe ja integraatiovaihe. Oppikirjamalli eli vaihemalli on huomattavasti yksinkertaistettua teoriaa, joka perustuu yleistyksiin. Vaihemalli ei sellaisenaan sovellu kuvaamaan kriisiprosessia. Varsinkin lapsen kriisiä on helpompaa kuvata niin, että sillä on alku, keskikohta ja loppu. (Poijula 2016, 29.)

Sokki iskee tapahtuman jälkeen ensimmäiseksi. Tällöin ihminen ei vielä kykene käsittämään tapahtunutta ja usein sitä yritetään kieltää. Olo voi tuntua epätodelliselta. Sokin tarkoitus on suojata mieltä kestämättömältä tiedolta, jotta mieli ei hajoaisi ja ihminen vajoaisi psykoottiseen tilaan. Sokkitilassa ihminen ei kykene ottamaan tietoa normaalisti vastaan, eikä sitä siis jälkikäteen välttämättä muistaakaan. Sokkitilassa oleva lapsi saattaa reagoida hyvin voimakkaasti, lamaantua täysin tai jopa jatkaa toimintaansa aivan kuin mitään poikkeavaa ei olisi koskaan tapahtunutkaan. Sokkitila menee yleensä ohi muutamassa tunnissa tai vuorokaudessa. (Poijula 2016, 29–30.)

Kun sokkitila alkaa väistyä, reaktiot heräilevät. Kun sokkitilassa ihminen voi kieltää koko asian ja sulkea sen mielestään, reaktiovaiheessa tapahtunut tunkeutuu väkisin mieleen muistoina ja erilaisina mielikuvina sekä unina. Tapahtunut ja sen aiheuttamat tunteet ja reaktiot on pakko kohdata. Itseään suojellakseen kriisin kohdannut voi yrittää kieltää tapahtuneen edelleen ja palata sokkivaiheeseen, mutta pikkuhiljaa tietoisten vaiheiden kesto pitenee. Lopulta tapahtuneen lopullisuus jää pysyväksi olotilaksi. Tälle vaiheelle on hyvin ominaista vahvatkin tunne-reaktiot ja ajatukset. Tällöin koko ihmisen sisin saattaa ajautua myllerrykseen. (Saari ym. 2009, 31.)

Tässä vaiheessa traumatisoitunut saattaa haluta estää asian mieleen tulemistä kieltäytymällä puhumasta asiasta tai mistään, mikä muistuttaa siitä. Myös muistamattomuus, tai kehon ylivireystila ovat keinoja vältellä tapahtuneen kohtaamista. Reaktiovaiheelle on tyypillistä myös syyllisten etsiminen tilanteeseen. Tässä tilanteessa ulkopuoliset, esimerkiksi Kimpan henkilökunta voi joutua syyllistämisen tai jopa aggression kohteeksi. Näiden tunteiden avulla trauman kohdannut suojelee itseään muilta tunteilta, mutta on tärkeää, että näiden

tunnetilojen yli päästään, jotta sopeutumisprosessi pääsee jatkumaan ja menetyksen ja surun tunteet pääsevät vapaaksi. (Pojjula 2016, 31; Saari ym. 2009, 31–32.) Reaktiovaiheelle on tyypillistä myös erilaiset fyysiset reaktiot, kuten painon tunne rinnassa, voimakas väsymys tai toisaalta unettomuus (Saari ym. 2009, 39).

Kun siirrytään reaktiovaiheesta kohti trauman läpityöskentelyä, katse suuntautuu tulevaisuuteen, eivätkä kriisi ja trauma ole enää elämän keskiössä. Kirjassa *Hädän hetkellä– psyykkisen ensiavun opas* tätä vaihetta kutsutaan nimellä kriisin työstämis- ja käsittelyvaiheeksi ja uudelleen suuntautumisen vaiheeksi. Tässä vaiheessa kriisiprosessi muuttuu. Tapahtuneesta ei haluta enää puhua jatkuvasti, vaan asian käsittely on kääntynyt sisäänpäin. Pikkuhiljaa tapahtunut asia ei enää valtaakaan koko mieltä, vaan ajatuksiin alkaa mahtua muutakin.

Työstämis-, käsittely- ja uudelleen suuntautumisen vaiheessa on niin sanottuja hyviä päiviä, jolloin tapahtunut kriisi ei ole päällimmäisenä enää mielessä, ja on myös niitä huonoja päiviä, kun ei kykene juuri muuta ajattelemaankaan. Järkyttäneeseen tapahtumaan aletaan saada etäisyyttä. On tärkeää muistuttaa, että etäisyyden saaminen ei tarkoita samaa kuin asian unohtaminen ja että siitä ei tarvitse tuntea syyllisyyttä. (Saari 2012, 67–68; Saari ym. 2009, 41–42).

Kun työskennellään lasten ja nuorten kanssa, on varsinkin tässä vaiheessa muistettava, että monilla ihmisillä on käsittely- ja työstämisvaiheessa muisti- ja keskittymisongelmia, jolloin esimerkiksi koulunkäynti saattaa hankaloitua. Tämä on ihan normaalia ja pikkuhiljaa keskittymiskyky paranee ennalleen. Lapsen tai nuoren kokema järkyttävä tilanne saattaa näkyä myös hänen puheissaan tai leikeissä, ja se on keino käydä tapahtunutta läpi. Se saattaa vaikuttaa myös nukahuttamiseen sekä nukkumiseen, ja näin vaikuttaa päivittäisen levon saantiin. Kun ihminen ponnistelee jo valmiiksi ääri rajoilla, on myös normaalia, että tässä vaiheessa esiintyy voimakasta ärtyneisyyttä. Pienistäkin asioista saattaa palaa pinna ja nämä tunteet puretaan helposti ensimmäiseen kohdalle osuvaan ihmiseen. Ulkopuolisten ihmisten aiheuttama ärsyntyminen saattaa johtaa eristäytymiseen, ja kriisitilanteen kokenut saattaa ajatella olevansa huonoa seuraa. Yksinäisyyden ja erilaisuuden tunteet voivat olla voimakkaita. Tässä vaiheessa on

tärkeää, että järkytyksen kokenut ei jää yksin, vaan lähipiiri jaksaa sinnikkäästi tehdä töitä sen eteen, että hän ei pääse eristäytymään. (Saari ym. 2009, 41–45.)

Integraatiovaiheessa ihminen sopeutuu tapahtuneeseen. Elämä on peruuttamattomasti muuttunut. Outi Ruishalme kuvaa tapahtuman jättämää jälkeä arveksi, joka on aina mukana, mutta joka ei estä saamasta elämästä uutta otetta (Ruishalme & Saaristo 2007, 65.) Asioiden tärkeysjärjestys on muuttunut, läheisistä ihmissuhteista tulee entistä tärkeämpiä, itsetunto on tasapainottunut ja pettymyksistä on selvitty. Vaikka kriisi itsessään on traumatisoiva tapahtuma, sen läpikäyminen ja siitä selviäminen lisää mahdollisuutta myönteisen kasvun ja kehityksen lisääntymiseen. Parhaassa tapauksessa lapsen selviytymisvoimavarat ja -kyvyt ovat kriisin jälkeen kehittyneet ja vahvistuneet entistä paremmiksi. Ajan kuluessa tapahtunut muuttuu muistoksi, joka sattuu ehkä edelleen, kun sitä ajattelee, mutta josta on päästy yli. (Poijula 2016, 31–32.)

3 RESILIIENSSI JA KRIISEIHIN VARAUTUMINEN

Resilienssi on Soili Poijulan määritelmän mukaan kykyä ja joustavuutta palautua ja selviytyä vaikeista elämäntilanteista ja -tapahtumista (Poijula 2016, 158–159). Se tarkoittaa psyykkistä palautumiskykyä, ja se on ominaisuus, jota toisille on enemmän ja toisilla vähemmän. Tämä ominaisuus näkyy ihmisissä siten, että jotkut selviävät vastoinkäymisistä helpommin kuin toiset, kun taas joillekin pienikin vastoinkäyminen voi olla liikaa ja horjuttaa tasapainon pois raiteiltaan. (Mieli. Suomen Mielenterveysseura. Mikä on resilienssi?)

Resilienssin määrittämisessä ja mittaamisessa voidaan käyttää seuraavia avainsanoja:

- Vakauden säilyttämisen kyky
- Sopeutuminen
- Toipuminen
- Kehittyminen

(Hedrenius & Johansson 2016, 156.)

Resilienssiin vaikuttavat monet eri tekijät, kuten kasvatus, biologiset ominaisuudet ja geneettinen herkkyys ympäristön vaikutuksille. Erilaiset yksilölliset kokemukset vaikuttavat myös resilienssin kehittymiseen. Se on taito, jota jokainen pystyy harjoittamaan, ja se muovautuu koko eliniän ajan. Se kasvaa iän myötä, kun taitoja karttuu ja ihminen oppii erilaisten vastoinkäymisten kautta sitä, miten vastoinkäymisiä on helpompi käsitellä. (Mieli. Suomen Mielenterveysseura. Mikä on resilienssi?)

Näitä taitoja ovat muun muassa ongelmanratkaisukyky, itsesäätelykyky, joustavuus ja optimismi. Psyykkinen palautumiskyky voi löytyä myös pakon edessä. Kriisissä tai käännteentekevässä elämäntilanteessa vahvuudet saattavat nousta esille. Ne voivat olla taitoja, joita ei ole itsessään havainnut aikaisemmin. Hyvä resilienssi antaa suojaa trauman vaikutukselle ja sen avulla elämän vastoinkäymisistä selviää paremmin. Sekä ympäristö, että yksilön omat

ominaisuudet vaikuttavat siihen, kuinka resilientti ihminen on. Sen muodostuminen edellyttää myönteisiä ihmissuhteita, itseilmaisun mahdollisuuksia ja tarvittavan tuen saamista turvallisilta aikuisilta. (Mieli. Suomen Mielen terveysseura. Mikä on resilienssi?)

Laajennettu sosiaalinen verkosto turvaa lasta silloin, kun hänen vanhempiansa kyky toimia vanhempana on heikko. Tällöin turvallisena aikuisena voi toimia esimerkiksi sijoituspaikan tuttu ohjaaja, joka on lapsen tukena, kuuntelee häntä ja on hänestä, ja hänen asioistaan kiinnostunut. Aikuisen tehtävänä on ymmärtää lasta ja huolehtia paitsi hänen fyysisistä, myös henkisistä tarpeistaan. Hyväksynnän ja kiintymyksen tunne ehkäisee psyykkisiä häiriöitä ja turvallisen aikuisen huomiota ja huolenpitoa saaneet lapset ovat vähemmän alttiita joutumaan esimerkiksi seksuaalirikollisten uhreiksi. (Poijula 2016, 157–160.)

Järkyttävän tapahtuman kokenut lapsi saa muilta ihmisiltä vaikutteita siihen, kuinka hän käsittelee asian. Jos aikuinen kehottaa lasta olemaan puhumatta asiasta, lapsi voi tuntea, että tapahtunut on niin kamala asia, että edes aikuinen ei kestä siitä kuunnella. Tällöin lapsi alkaa suojella aikuista. Kavereille puhumista voidaan välttää, koska lapsi pelkää, että hänet hylättäisiin, tai häntä alettaisiin syrjiä tapahtuneen takia. Lapsi, joka ei saa tarvitsemaansa tukea ja ymmärrystä, oppii, että järkyttävistä asioista ei tule puhua, eikä niitä kannata edes ajatella. Hetkellisesti se voi toimia kriisin jälkeisenä selviytymiskeinona, mutta pitkällä aikavälillä siihen liittyy riski häiriökehityksestä. (Poijula 2016, 161.)

Ohjaajan tehtävänä on kyetä ottaa vastaan lapsen erilaiset tunnetilat ja rohkaista häntä puhumaan niistä avoimesti ja tarvittaessa auttaa lasta sanoittamaan tunteensa. Traumatisoitunutta lasta ei saa pakottaa reagoimaan tietyllä tavalla, vaan lapsen erilaiset reaktiot tulee hyväksyä, ja ne pitää osata ja uskaltaa ottaa vastaan (Poijula 2016, 179).

Häiriökehitykseltä suojaavia tekijöitä ovat tunteiden säätelytaidot, riittävä älykyys, minäkäsityksen myönteisyys, luottamus oman tilanteen turvallisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen sekä motivaatio tehokkaaseen toimintaan omassa ympäristössä. Poijula nostaa selviytymisen kannalta keskeisimmiksi psykologiseksi

tekijöiksi sosiaalisen kyvykkyyden, vahvan minäkuvan, ongelmaratkaisukyvyyn ja tunteen yhteyden kokemisesta. Resilienteille ihmisille on yhteistä se, että he haluavat ja pystyvät hallitsemaan omaa kehoaan myös sellaisissa olosuhteissa, joita he eivät voi hallita. Heille on tyypillistä myös kyky luoda tai nähdä merkitys vastoinkäymisissä ja kärsimyksessä. (Poijula 2018, 17; Poijula 2016, 161.)

3.1 Lapsen ja nuoren resilienssi

Lapsen ja nuoren selviytymisessä vaikeassa elämäntilanteessa avaintekijänä on turvallinen ja läheinen suhde yhteen aikuiseen. Hän tarvitsee elämäänsä tasaisen, rakastavan ja myötämielisen henkilön. Suojaavia tekijöitä lapsuusaikana ovat myös tukea antavat ystävyysuhteet ja persoonallisuuden positiiviset piirteet. Varhainen vuorovaikutus ja vahva kiintymyssuhteen perusta luovat normaallille kehitymiselle pohjan, mutta niillä on myös korjaava vaikutus. Kehityksen aikana resilienssiin vaikuttavat myös esimerkiksi itsesäätelykyky, sosiaalinen pätevyys ja sopusointuisuus sekä positiivinen emotionaalisuus. (Poijula 2018, 90–91.)

Soili Poijulan teoksessa *Resilienssi – muutosten kohtaamisen taito* Lapsen kolme resilienssilähdettä ovat:

- Rakastetuksi tulemisen tunne
- Sisäinen vahvuus
- Hyvät sosiaaliset taidot

Lapsen elämässä tulee olla aikuinen, joka rakastaa häntä, tukee ja hoitaa, vaikka mikä tulisi. Aikuisen tehtävänä on myös asettaa lapselle rajat, toimia esimerkkinä siitä, miten tehdä asioita oikealla tavalla ja auttaa lasta, kun hän on kipeä, vaarassa tai kun hänen pitää oppia jotain. Lapsen pitää voida tuntea olevansa henkilö, josta ihmiset pitävät, ja jota voidaan rakastaa. Tällöin hän itse tekee mielellään hyviä asioita toisille ja osoittaa välittävänsä heistä. Tämä kasvattaa myös lapsen itsekunnioitusta ja kunnioitusta myös muita kohtaan. Hänen vastuunotto-kykynsä kasvaa ja hän oppii luottamaan siihen, että asiat järjestyvät. Kun lapsella on tunne, että hän pystyy puhumaan muille häntä pelottavista ja painavista

asioista, hän oppii löytämään keinoja ongelmien kohtaamiseen ja myös itsensä hillitsemiseen varsinkin silloin, kun hänestä tuntuu, että jonkun asian tekeminen ei ole turvallista tai se on väärin. Turvalliseksi ja rakastetuksi itsensä tunteva lapsi tunnistaa myös tilanteet, jolloin asioista pitää puhua tai niiden eteen tulee toimia ja hän löytää tarvittaessa henkilön auttamaan häntä, kun hän apua tarvitsee. (Pojjula 2018, 102.)

3.2 Kriisien ennaltaehkäisy

Äkilliset, traumaattiset kriisit tapahtuvat yllättäen, eikä niihin voida juurikaan varautua. Niiden aiheuttamia haittavaikutuksia voidaan kuitenkin vähentää varautumisella, kuten pelastussuunnitelman laatimisella, kunnollisella perehdyttämisellä, henkilökunnan ammattiosaamisella, ensiapuvalmiuksilla ja jo aiemmin mainitulla resilienssillä ja sen vahvistamisella. Kimpassa asuvien lasten ja nuorten normaali arjen huolenpito ja asioihin puuttuminen ajoissa ovat tärkeitä asioita, kun kriisejä ennaltaehkäistään. Kimpan, kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä on tärkeää huolehtia niin arjessa kuin erilaisten kriisitilanteiden sattuessa. Näin pystytään kokonaisvaltaisesti auttamaan lasta käymään kriisiä läpi ja selviytymään siitä.

Realistisesti elämään suhtautuva ihminen ymmärtää, että kriisit ja vaikeudet kuuluvat kaikkien elämään ja kukaan ei niiltä säästy. Silloin kriisin osuessa omalle kohdalle, se ei ole niin suuri järkytys. Hyvä mielenterveys auttaa selviytymään vaikeista ajoista ja elämäämme kohtaavista kriiseistä. Se ei tarkoita, että elämässä ei koskaan kohtaisi vaikeita asioita, vaan sitä, että käymällä ne asiat läpi mielenterveytemme vahvistuu. Hyvä mielenterveys rohkaisee myös hakemaan apua siinä tilanteessa, kun omat voimavarat eivät riitä. (Ruishalme 2007, 9–11.)

3.3 Kimpan pelastussuunnitelma ja ensiapuvalmius

Suomessa pelastuslain (L379/2011) nojalla velvoitetaan lastensuojelulaitokset laatimaan pelastussuunnitelma, jonka tarkoitus on ennaltaehkäistä onnettomuuksia ja auttaa vaaratilanteissa ohjaamista. Kimpan pelastussuunnitelma on osa perehdytyskansiota, ja se on tehty normaali- ja poikkeusolojen onnettomuuksia sekä uhkatilanteita varten. Se pitää sisällään ohjeita erilaisten onnettomuuksien ja vaaratilanteiden varalle. Erillistä turvallisuussuunnitelmaa ei ole, sillä se sisältyy itsessään jo pelastussuunnitelmaan. Pelastussuunnitelma on helposti työntekijöiden saatavilla ja sen päivittämisestä vastaavat osakkaat. Perehdytyskansio käydään läpi uuden työntekijän kanssa työsuhteen alussa, samalla neuvotaan työntekijälle sammutus- ja ensiaputarvikkeiden säilytyspaikat ja poistumistiet. Poistumisturvallisuuteen liittyen on olemassa myös erillinen poistumisturvallisuusselvitys.

Ensiapuvalmius on osa työpaikan turvallisuutta. Työnantajan tulee huolehtia työntekijöiden ensiavun järjestämisestä, koulutuksesta ja varusteista. Ensiapuvalmiuden tarve arvioidaan työterveyshuollon työpaikkaselvityksessä, siinä määritellään työpaikalla tarvittavat ensiaputaidot ja välineet. Kimpassa työntekijöiltä vaaditaan voimassa oleva ensiapu 1-koulutus ja työnantaja mahdollistaa kouluttamisen. (Työsuojelu. Ensiapuvalmius)

4 KRIISIN JÄLKEEN

4.1 Psyykinen ensiapu

Henkisesti järkyttävien tapahtumien jättämä vaikutus voi olla hyvin laajaa ja kestää kauan. Myöhempiä häiriöitä ehkäistessä henkinen tuki ja psyykinen ensiapu auttavat selviytymisessä. Psyykkisen ensiavun tarkoituksena on rauhoittaa, lohduttaa ja tukea kriisin keskellä olevaa henkilöä. Sitä annetaan, kunnes kriisi lievittyy, tai hän saa asianmukaista hoitoa. (Mielenterveystalo. Omahaito ja oppaat. Mielenterveys puheeksi. Pikaopas mielenterveyden ensiapuun.)

Olennaista on, että keskitytään välittömien perustarpeiden tyydyttämiseen ja tapahtuneen kokeneiden ongelmiin, eikä niinkään tunteiden työstämiseen. Tuetaan autettavalle jo tuttuja toimintatapoja, ja pyritään tapahtuneen kokeneen aktivoimiseen ja osallistamiseen. On myös tärkeää pyrkiä pitämään yllä ja vahvistamaan järkyttävän tapahtuneen kokeneen sosiaalisia suhteita, jotta hän ei jää yksin. Todellisuutta ei voida muuttaa, mutta tapahtuneen aiheuttamia seuraamuksia voidaan lieventää ja siten ehkäistä jälkiseuraamusten syntyä. Kaiken kauheuden keskelle luodaan pieniä turvallisuuden, varmuuden ja toivon saarekkeita. (Hedrenius & Johansson 2016, 190.)

On tärkeää, että psyykkisessä ensiaputilanteessa autettava saa kaiken tarvitsemansa tilan, jolla tarkoitetaan sitä, että auttaja ei ota kantaa, eikä ilmaise omia mielipiteitään. Auttaja ei ala kertomaan autettavalle omia kokemuksiaan tai vertailla omaa kriisiään autettavan tilanteeseen. Psyykinen ensiaputilanne on hyvin vaativa myös auttajalle. Ahdistus, suru, avuttomuus ja auttamisen tarve ovat tunteita, joita tuossa tilanteessa syntyy ja omat tunteet voi joskus olla hankala pitää kurissa. Siitä huolimatta autettavalla tulee olla tunne, että auttaja kestää hänen järkyttävän tilanteensa, eikä asetelma käänny niin että autettava joutuu lohduttamaan auttajaa. (Saari ym. 2009, 28–29.)

Vaikeassa tilanteessa voi auttajallakin olla hankaluuksia löytää oikeita sanoja. Tavanomaiset sanonnat voidaan kokea loukkaaviksi ja niitä on hyvä

välttää. Kriisin hetkellä uhrilla on usein tunne, että kukaan ei voi ymmärtää, miltä hänestä tuntuu. Silloin voi olla ärsyttävää, jos auttaja sanoo ymmärtävänsä. Pelkkä läsnäolo yleensä riittää, eikä hiljaisuutta tarvitse edes yrittää täyttää puhumisella. Autettavan pitää saada puhua tapahtuneesta uudestaan ja uudestaan, jos hän niin haluaa. Se auttaa häntä käsittämään tapahtunutta. Jos autettava haluaa, häntä voi myös koskettaa tai halata. (Saari ym. 2009, 28–29.)

Autettavaa ei saa jättää yksin ilman, että hänen kanssaan on käyty läpi se, mitä seuraavaksi tapahtuu ja mistä kaikesta hänen seuraavaksi tulee huolehtia. Varmistetaan, että hänen tuekseen on tulossa joku läheinen ja että tarjolla on tarpeeksi sosiaalista ja muuta tarvittavaa tukea, ja että hän on tietoinen siitä mistä jatkoapua on saatavilla. (Saari ym. 2009, 28–29.)

Psyykkistä ensiapua voi antaa kuka tahansa. Sitä tarjotakseen ei tarvitse olla ammattilainen, vaan se on yksi kansalaistaito ja se kuuluu osana auttamiseen, aivan kuten fyysinen ensiapukin (Saari ym. 2009, 3).

4.2 Kriisiviestintä

Kriisiviestintä on hallittua viestintää, jolla voidaan paitsi ohjailta kriisin kulkua, myös vaikuttaa sen negatiivisiin vaikutuksiin. Se on myös osa yrityksen imagonhoitoa. Kriisisuunnitelmaan kuuluu myös kriisiviestintäsuunnitelman tekeminen, jossa huomioidaan sekä sisäinen, että ulkoinen tiedottaminen. (Saari ym. 2009, 75–76.)

Kriisiviestinnän tulee olla nopeaa, avointa, rehellistä ja annettujen tietojen tulee olla oikeita ja riittäviä, jotta tilanteesta saadaan oikea mielikuva. Kriisitilanteesta kerrottaessa käytetään helposti ymmärrettävää kieltä ja vältetään esimerkiksi vaikeasti ymmärrettävää ammattisanastoa, jotta vastaanottaja ymmärtää sanoman ymmärrettävästi ja yksiselitteisesti. Hyvin suunniteltu kriisiviestintä on suunniteltua, harjoiteltua ja ammattitaitoon perustuvaa, jolloin se on aloitteellista ja nopeaa. Se on äkillisissä tilanteissa tapahtuvaa tehostettua viestintää. (Karhu & Hendriksson 2008, 27).

Kimpassa tapahtuneiden kriisitilanteiden tiedotuksesta henkilökunnalle, nuorten omaisille ja tarvittaessa medialle ja muille yhteistyökumppaneille, kuten sosiaalityöntekijöille vastaavat Kimpan osakkaat. Tapahtuneesta ilmoitetaan heti henkilökunnalle, joka tiedottaa asiat eteenpäin työnantajan antaman ohjeistuksen mukaisesti. Lasten ja nuorten koteihin kriisitapauksista tiedotetaan siinä määrin, kun ne omaisia koskevat. Tiedottaminen tapahtuu puhelimitse tai henkilökohtaisesti. Tarvittaessa annetaan lisätietoja kirjallisesti. Medialle informaatiota antavat ainoastaan osakkaat/yksikön vastaava, ellei toisin ole ohjeistettu.

4.3 Kriisin jälkihoito

Jokainen kriisi jättää sen kokeneeseen henkilöön oman jäljen. Kriisin suuruudesta riippuen jälkihoito tulee tapahtua, joko sen kokeneiden kesken keskustellen, tai tarvittaessa asiaa purkamaan voidaan pyytää ammattiauttajia. Jälkihoitosta on myös oikeus kieltäytyä.

Pelastuslaki (L 379/2011) velvoittaa kuntayhtymät ja kunnat järjestämään onnettomuuden uhreille, heidän omaisilleen ja pelastajille psykososiaalista tukea ja palveluita. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi kuntien tarjoamat kriisipalvelut ja Mieli ry:n kriisikeskukset. Kaikilla kouluilla on oltava oma kriisitoimintamallinsa ja koulujen omalta kriisiryhmältä voidaan tarvittaessa pyytää apua. Psykososiaalisen tuen palveluita tarjoavat myös Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja sen seurakunnat. Kriisitilanteissa kirkon tehtäviä ovat yksilö-, perhe- ja ryhmämuotoinen kriisityö, tukeminen surutyössä, sielunhoidolliset palvelut ja kirkolliset toimitukset. Lasten ja nuorten kohdalla ammattiapua saa myös esimerkiksi koulukuraattorilta, tai tarpeen mukaan sosiaali- ja terveyskeskuspalveluista. (Saari ym. 2009, 109–112.)

Jälkihoidon tarkoitus on auttaa sen kokeneita selviämään kriisistä niin, että he kykenevät palaamaan normaalielämään. Jälkihoitoa on mahdollista saada myös työterveyshuollon kautta, kuten ulkopuolista tukea työyhteisön kriiseihin. Työnohjaus ei ole kriisityötä, mutta työnohjauksella voi olla suuri merkitys työntekijän työssäjaksamiseen, sekä työilmapiiriin ja luottamuksen parantumiseen.

Huomioitavaa on, että lainsäädännössä ei ole mainintaa työnohjauksesta, kun taas työterveyshuolto on lakisääteistä. Työnohjausta voidaan järjestää yksilö- tai ryhmäohjauksena. Kimpassa työnohjaus on kohdennettu koko työyhteisölle, mutta tarvittaessa mahdollisuus on myös yksilöohjaukseen. Työnohjauksessa käydään läpi työn herättämiä tunteita, kokemuksia, rooleja, tilanteita ja työyhteisön toimintaa. Työnohjauksen tulisi olla säännöllistä ja se perustuu luottamukseen, vuorovaikutukseen ja ohjattavien omiin oivalluksiin. (Talentia. Työnohjaus)

Aiemmin yleisesti käytetty menetelmä debriefing, eli kriisin jälkipuinti on nykytutkimuksen valossa osoittautunut tehottomaksi ja jopa haitalliseksi, ja sen on huomattu auttamisen sijaan jopa lisäävän traumaperäisen stressihäiriön riskiä. Sen käyttäminen on perustunut olettamukseen, että kaikilla traumaattisen tapahtuman kokeneilla on samanlaiset tyyliä käsitellä asiaa, ja että kaikki reagoivat tapahtuneeseen samoin. Näin ei kuitenkaan ole, ja eri tavoin reagoivien ihmisten kokoaminen yhteen ryhmään voi pikemminkin saada heille tunteen siitä, että he erottuvat joukosta ja he eivät koe samaistumisen tunnetta. Toisten kertomukset voivat myös aiheuttaa lisää rasitusta. Ryhmämuotoisessa jälkipuinnissa ihminen saattaa myös kokea puhumiseen painetta. Itsensä ilmaiseminen ja tungettelevien kysymysten kohteeksi joutuminen ihmisen ollessa yhä biologisesti stressireaktion vallassa, voi vaikuttaa fysiikkaan ja muistiin kielteisemmin kuin silloin, kun ihminen saa ilmaista tunteitaan ja ajatuksiaan sitten, kun keho on saanut rauhoittua ja hänellä on tahtoa asiasta puhua. (Hedrenius & Johansson 2016, 44–46.)

Kriisin jälkeisessä akuuttivaiheessa voidaan käyttöön ottaa viiden kohdan peruseriaatteet. Hobfollin viiden empirisen tuen periaatteet on laadittu yhdessä maailman laajuisen asiantuntijaryhmän kanssa, ja nämä periaatteet ovat niitä, jotka tutkimusten mukaan parhaiten lieventävät trauman jälkeistä stressiä ja vahvistavat trauman kokeneen resilienssiä. Nämä periaatteet ovat:

- **Luo turvallisuutta** – Ylikuormittuneelle hermojärjestelmälle pitää antaa aikaa ja tilaa palautua. Trauman kokeneelle tulee antaa mahdollisuus olla yhdessä läheisten kanssa, saada tarpeellinen kipulääkitys, jos aiheellista ja hänelle tulee tarjota tietoa siitä, mitä tapahtuu seuraavaksi. Häntä pitää

myös suojella kaikelta pelottavalta, jolloin voidaan tarvittaessa rajoittaa esimerkiksi internetin tai muun media käyttämistä tai sille muuten altistumista. Ympäristön tulee luoda kokonaisvaltaisesti turvallisuuden tunnetta. Muistuta, että hän on turvassa ja turvallisessa ympäristössä.

- **Luo rauhallisuutta** – Trauman kokeneelle pitää tarjota mahdollisuus olla niiden ihmisten seurassa, keiden kanssa hän kokee olonsa turvalliseksi ja rauhalliseksi. Hänelle tulee muistuttaa, että erilaiset reaktiot ja tunnetilat ovat normaaleja ja henkinen kuormitus voi aiheuttaa myös fyysisiä reaktioita, jotka nekin ovat normaaleja ja niitä ei kannata pelästyä. Tarvittaessa voidaan tehdä erilaisia rentoutus- ja hengitysharjoituksia tai muuta rentouttavaa toimintaa.
- **Luo yhteenkuuluvuutta** – On tehtävä kaikki mahdollinen, mikä edesauttaa trauman kokenutta saamaan ja pysymään yhteydessä hänelle tärkeiden ja rakkaiden ihmisten kanssa. Häntä tulee muistuttaa, että hän ei ole yksin. Mahdollisuuksien mukaan hänet tulee ottaa mukaan päätöksentekoon, kuten esimerkiksi hautajaisten suunnitteluun tai muihin rituaaleihin. Osallisuutta voidaan vahvistaa myös osallistumalla erilaisten vertaistukiryhmien toimintaan, mikäli hän itse niin haluaa.
- **Luo luottamusta** - Rohkaistaan ihmistä siihen, että asiasta voi selviytyä, ja apua sekä tukea on saatavilla. Annetaan hänelle uskoa ja luottamusta siihen, että hänellä itsellään on kykyä vaikuttaa tilanteeseensa.
- **Luo toivoa** – Tätä ei voida erottaa omaksi erilliseksi periaatteekseen, vaan se kulkee jokaisen periaatteen mukana. Asettamalla tavoitteita luodaan toivoa tulevaisuuden suhteen, ja autetaan häntä luomaan uusiksi oma maailmankuvansa, joka on kriisin takia järkkynyt. Osallistamalla ja aktivoimalla tunne toivosta, ja johonkin kuulumisesta lisääntyy.

(Hobfoll ym. 2007, 283–305.)

5 LAINSÄÄDÄNNÖN MERKITYS KRIISIN KOHDATESSA LASTENSUOJELUSSA

Sosiaalialalla on paljon lainsäädäntöä, joka vaikuttaa työntekijöiden ja nuorten arkeen ja elämään. Tässä työssä ei käydä läpi kaikkia lakeja, vaan rajaamisen vuoksi käsitellään opinnäytetyön ja oppaan kannalta niistä tärkeimpiä.

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeuksia, kuten oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja tasapainoiseen kehitykseen. Tässä työssä keskitytään avohuollon sijoitukseen ja huostaanottoon, jotka ovat opasta tehdessä merkittäviä tietoja. Lapsen/nuoren sijoitusmuoto saattaa äkillisessä kriisissä vaikuttaa tiedon saantiin ja tiedon kulkuun viranomaiselta toiselle. Lisäksi työnantajalla on erilaisia velvollisuuksia, sekä yksityisen- että kuntapuolen yritysten toimintaan liittyy myös omia lakeja ja velvoitteita, kuten erilaiset pelastautumis- ja turvallisuussuunnitelmat, laatukäsikirja, työterveyshuolto ja työturvallisuus.

5.1 Yrityksen luvat ja henkilöstön kelpoisuus

Yksityisellä sosiaalihuollon ympärivuorokautista palvelua tuottavalla yrityksellä on oltava lupa palvelujen antamiseen aluehallintoviranomaiselta. Luvan myöntämisen edellytyksissä on muun muassa riittävät ja asianmukaiset tilat, varusteet ja toiminnan edellyttämä henkilöstö. Henkilöstöä tulee olla riittävästi palvelujen tarpeeseen ja asukkaiden lukumäärään nähden, ja toimintayksiköllä tulee olla vastuhenkilö. Yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajien on laadittava myös omavalvontasuunnitelma, joka kattaa kaikki palvelujen tuottajan tarjoamat sosiaalipalvelut ja varmistaa, että toiminta on asianmukaista. (Laatukäsikirja; Valvira. Yksityisen sosiaalihuollon luvat)

Laki sosiaalihuollon henkilöstön kelpoisuudesta (L272/2005) ja laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (L817/2015) varmistavat, että sosiaalihuollon ammattihenkilöillä on riittävä koulutus, ammatillinen pätevyys, sekä ammattitoiminnan edellyttämät valmiudet kehittää ja ylläpitää ammattitaitoaan.

5.2 Salassapito ja vaitiolovelvollisuus

Sosiaalihuollon viranomaisten salassapitovelvollisuuteen liittyy, että lastensuojeluun kertynyt kaikki tieto kokonaisuudessaan on sosiaalihuollon asiakaslain mukaan salassa pidettävää. Myös tieto siitä, että lapsi/perhe ovat lastensuojelun asiakkaana, on salassa pidettävää tietoa. Vaitiolovelvollisuus on yksi salassapidon osa-alueesta, ja se koskee kaikkia sosiaalihuollon järjestäjiä/tuottajia/ järjestäjän tai tuottajan palveluksessa olevaa tai sosiaalihuollon luottamustehtävää hoitavaa. Tämä pätee myös sosiaalihuollon harjoittelijoihin. Vaitiolovelvollisuus tarkoittaa, että mitään salassa pidettäviä tietoja ei saa paljastaa. Salassapitorikokset ovat rangaistavia tekoja. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Lastensuojelunkäsikirja. Sosiaalihuollon viranomaisen salassapitovelvollisuus.)

Valvira sanoo salassapito- ja vaitiolovelvollisuudesta seuraavaa: ”Terveystieteiden ammattihenkilö ei saa sivulliselle luvatta ilmaista yksityisen tai perheen salaisuutta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon” (Valvira. Terveystieteidenhuolto. Hyvä ammatinharjoittaminen. Salassapito.)

Kun ihminen kohtaa vakavan kriisin, viranomaisten salassapidolla on myös merkittävä rooli lastensuojelun näkökulmasta. Tässä vaiheessa on myös merkitystä sillä, ovatko nuoret avohuollon toimenpiteenä sijoitettuja, vaiko huostaanotettuja. Esimerkiksi, jos avohuollon sijoituksessa oleva nuori kuolee sijoituspaikan ulkopuolella, viranomaiset ilmoittavat tapahtuneesta vain ja ainoastaan huoltajalle. Tällaisessa tapauksessa sijoituspaikka sekä sosiaalityöntekijä eivät välttämättä saa tietoa kuolemasta ollenkaan, jollei huoltaja siitä erikseen ilmoita sijoituspaikkaan. Huostaanotossa viranomaiset ilmoittavat tiedon sijoituspaikkaan ja sijoituspaikasta ilmoitetaan asia omaisille.

5.3 Sijoitus avohuollon tukitoimena

Lastensuojelulaissa (L417/2007) 40 § sanotaan seuraavalla tavalla: ”Lapsi/nuori tarvitsee kiireellistä apua, ja hänet on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään” (Räty 2015, 359).

Avohuollon tukitoimia voidaan järjestää kiireellisesti, ja tukitoimien tulee olla lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, mahdollisia ja riittäviä. Avohuollon sijoitusta voidaan käyttää, jos se on riittävä toimi sijoitettavan terveyden ja kehityksen turvaamiseksi. Tällaisen sijoituksen aikana ei voida käyttää rajoitustoimenpiteitä, ja sijoitukseen on lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. Lapsen huolto ja hänen asioistaan päättäminen säilyvät huoltajilla, ja heillä on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, asuinpaikasta sekä muista henkilökohtaisista asioista. Avohuollon sijoitukselle ei ole asetettu enimmäismääräaika, mutta päätettäessä sijoituksesta, on myös arvioitava sijoituksen kesto. Sijoituksen edellytysten arviointi on tehtävä 3:n kuukauden välein. (Räty 2015, 324–341.)

Jos lapsi on välittömässä vaarassa, voidaan kiireellisesti järjestää hänen tarvitsemansa hoito ja huolto sijaishuoltona. Tällaisia akuuttitilanteita voivat olla muun muassa vanhempien väliaikainen kykenemättömyys hoitamaan lasta esimerkiksi humalatilan vuoksi. Sijoituksen tarve voi perustua myös lapsen omaan käyttäytymiseen, kuten itsetuhoisuuteen. Jos tällaista tilannetta ei voida hoitaa avohuollon tukitoimien avulla, tehdään kiireellinen sijoitus. Kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää. Tarvittaessa kiireellistä sijoitusta voidaan jatkaa enintään 30 päivällä. (Räty 2015, 343–357.)

5.4 Lapsen huostaanotto

Viimeisin keino turvata lapsen kasvu ja kehitys on huostaanotto. Siihen voidaan ryhtyä vain, jos avohuollon tukitoimet eivät ole tarpeeksi riittävät, tai ne eivät ole lapsen edun mukaisia. Huostaanotolla puututaan voimakkaasti lapsen perustuslaissa säädettyihin oikeuksiin sekä toisaalta Euroopan ihmisoikeussopimuksen takaamaan perhe-elämän suojaan. Huostaanottoon ryhdytään ainoastaan niissä tapauksissa, kun kodin olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen vaarantaa vakavasti hänen terveyttään tai kehitystä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Huostaanotto.)

Pelkästään lapsen puutteellinen hoito, tai lapsen oma, vahingollinen käyttäytyminen eivät ole perusteita huostaanotolle. Huostaanotto edellyttää aina myös tarjottujen avohuollon tukitoimien riittämättömyyttä ja sitä, että lapsen huostaanotto ja sijoittaminen kodin ulkopuolelle on lapsen edun mukaista. Aina ennen huostaanottoa arvioidaan lapsen kokonaisvaltainen tilanne. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Huostaanotto.)

Huostaanotto pyritään hoitamaan aina yhteistyössä lapsen ja hänen vanhempiensa kanssa, mutta joskus joudutaan tekemään tahdonvastainen huostaanotto. Tahdonvastaisesta huostaanotosta puhutaan, kun lapsen huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huostaanottoa. Siinä tapauksessa johtava viranhaltija tekee hakemuksen huostaanotosta hallinto-oikeudelle, joka antaa asiassa päätöksen. Jos lapsen tilanne on akuutisti vaarantunut, hänet voidaan sijoittaa kiireellisesti jo ennen hallinto-oikeuden antamaa päätöstä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Huostaanotto.)

Lastensuojelulaissa § 47 määrätään, että huostaanotto on voimassa toistaiseksi, mutta jos sijaishuollon ja huostassa pidon tarvetta ei enää ole, tulee viranhaltijan tehdä päätös lapsen huostaanoton lakkaamisesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Kun lapsesta tulee täysi-ikäinen, huostaanotto päättyy automaattisesti. (L 417/2017.)

5.5 Työturvallisuus ja työterveyshuolto

Työturvallisuuslain tarkoituksena on työympäristön ja työolosuhteiden parantaminen työntekijöiden hyvinvoinnin turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi. Lain tarkoituksena on myös työtapaturmien, ammattitautien ja muiden terveyshaittojen ennaltaehkäisy. Tärkeä osa työturvallisuutta on työpaikoilla tapahtuva vaarojen arviointi. Vaarojen arviointi on ensimmäinen vaihe tapaturmien ja terveyshaittojen ennaltaehkäisyssä, ja siinä selvitetään ja tunnistetaan työstä ja sen olosuhteista aiheutuvia vaara- ja haittatekijöitä. Vaarojen arviointi on työnantajan velvollisuus. (Saloheimo 2016, 29–84.)

Työpaikalla on varauduttava asianmukaisesti erilaisiin onnettomuus- ja muihin hätätilanteisiin. Työnantaja on velvollinen järjestämään työntekijöille tarpeellista opastusta ja tarvittaessa jopa harjoituksia. Työturvallisuuslaissa on erikseen määritellyt säännöksiä, jotka liittyvät hälytys-, turvallisuus- ja pelastusvälineisiin, sekä työpaikan ensiapuvalmiuksiin. Kimpassa työntekijöiltä vaaditaan voimassa oleva 1 -ensiapukoulutus. (Saloheimo 2016,100; Työsuojelu. Ensiapuvalmius.)

Työturvallisuuden sisällöstä muun muassa psykososiaalinen kuormitus sekä häirintä ja väkivallan uhka ovat asioita, jotka herkästi nousevat esiin erilaisten kriisien kohdatessa. Psykososiaalinen kuormitus eli henkinen terveys voi herkästi vaarantua työntekijällä erilaisissa tilanteissa, kuten vaikeat vuorovaikutustilanteet joko nuorten tai omaisten kanssa, väkivallan uhka, jatkuva varuillaan oleminen, yötyöt, yksin työskentelyn haitat, työ hyvinvointi/ilmapiiri ja niin edelleen. Väkivallan uhkaa esiintyy monella alalla, ja väkivallan sekä uhkausten kohteeksi joutuminen työtehtävissä on lisääntynyt Suomessakin. Tällaisia tilanteita saattavat olla esimerkiksi: potilas hyökkää kimppuun, lapsi/nuori lyö, puree tai potkii. (Saloheimo 2016, 107–113.)

”Työterveyslaitoksen tietojen mukaan Suomessa runsas 110 000 (5%) henkilöä joutuu vuosittain työssään uhkailun tai fyysisen väkivallan kohteeksi” (Saloheimo 2016, 113).

Työterveyshuolto on lakisääteistä ja työnantajan velvollisuutena on järjestää työterveyshuoltoa. Työterveyshuollon tärkeimmät tehtävät liittyvät terveyshaittojen ennaltaehkäisyyn, kuten työpaikkakäynnit- ja -selvitykset, joissa erilaisia työterveyden vaaroja ja haittoja arvioidaan. Tehtävät perustuvat lakiin sekä työnantajan ja työterveyshuollon väliseen sopimukseen. Työterveyshuollon laajuuden ja saatavuuden määrittelee työnantaja. Työterveyshuolto pyrkii edistämään työntekijöiden terveyttä ja työkykyä, sekä tukemaan työssäjaksamista. Työterveyshuoltoon kuuluu säännölliset terveystarkastukset työntekijöille, kuten työhöntulotarkastus ja vuosikontrollit. (Salonheimo 2016, 118–119.)

6 LASTEN- JA NUORTENKOTI KIMPPA OY

Lasten- ja nuortenkoti Kimppa on yksityinen lastensuojeluyksikkö, joka tuottaa sosiaalialan laitoshuollon palveluja lapsille ja nuorille. Kimppa on saanut Oulun lääninhallitukselta luvan toiminnalleen 1. elokuuta 2007 alkaen. Kimppa on osakeyhtiöpohjainen kahden tasavertaisen osakkaan omistama yksikkö. Kimpassa on seitsemän ympärivuorokautista peruspaikkaa, ja lasten- ja nuortenkodin asiakkaat ovat 7-18-vuotiaita huostaan otettuja tai avohuollon tukitoimin sijoitettuja lapsia tai nuoria. Pääsääntöisesti Kimpan tarkoituksena on auttaa ja tukea yksikössä asuvia lapsia ja nuoria heidän kokonaisvaltaisessa kehityksessään. (Laatukäsikirja.)

Kimppa sijaitsee Kainuun vaaramaisemissa Paltamon Melalahdessa. Peruspaikkojen lisäksi Kimpassa on erillinen asumisen yksikkö, jossa täysi-ikäiseksi tuleva nuori voi harjoitella itsenäistymistä. Lasten- ja nuortenkodin lähiympäristö on rauhallista vaaramaisemaa, ja luontoläheisyyttä pyritään hyödyntämään toiminnassa tehokkaasti, jotta lapsen ja nuoren maailma avartuisi ja kokemusmaailma lisääntyisi. (Laatukäsikirja.)

Työntekijöitä Kimpassa on tällä hetkellä kahdeksan, joista yksi on opintopaalla. Arki hoituu seitsemän työntekijän voimin. Kimppa tarjoaa kodinomaisen ja turvallisen kasvuympäristön, mahdollisuuden itsenäiseen asumisen harjoitteluun ja jälkihuoltoon. (Laatukäsikirja.)

Kimpan toimintaa ohjaavia arvoja ovat turvallisuus, avoimuus, rehellisyys, oman itsensä ja toisensa arvostus ja kunnioitus, tasavertaisuus, tasa-arvo sekä elämyksellisyys. Yksikön lapset ja nuoret elävät turvallista, ikätasonsa mukaista elämää siihen kuuluvine oikeuksineen ja velvollisuuksineen. Oman ja toisten ihmisyyden arvostus ja kunnioitus ovat arjessa opittavia asioita. Hyvän, pahan, sekä oikean ja väärän tunnistaminen, eettinen ja moraalinen käyttäytyminen ovat toiminnan periaatteita. (Laatukäsikirja.)

7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyömme on Lasten- ja nuorten koti Kimppa Oy:n tarpeisiin suunniteltu kriisitoimintaopas, joka sisältää myös kriisiviestintäohjeita. Opas tulee osaksi perehdytyskansiota ja turvallisuussuunnitelmaa. Työelämäohjaajana toimii sosionomi (AMK) Virpi Mäkäpäinen Kimppasta. Suunnitteluvaiheessa otimme myös huomioon, että Lasten- ja nuorten koti Kimppaan on tehty vuonna 2012 opinnäytetyö liittyen kriisissä olevan lapsen kohtaamiseen (Helttunen & Kauppila 2012). Kyseinen opinnäytetyö on keskittynyt kriisin eri vaiheisiin ja lapsen/nuoren kohtaamiseen liittyviin asioihin eri ikäkausittain. Tämän vuoksi oppaamme keskittyykin kriisiviestintään ja kriisistä selviytymiseen, eikä niinkään kriisin vaiheisiin.

Ajatus kriisitoimintaoppaan tekemisestä lähti Lasten- ja nuorten koti Kimppan työntekijöiden omasta toiveesta. Kimpassa on ollut erilaisia kriisitilanteita, joiden hoitamiseen ei ole ollut valmiiksi luotua kriisitoimintaohjetta, mikä on aiheuttanut epäselvyyttä toiminnassa ja epävarmuutta niin asukkaissa kuin ohjaajissakin. Oppaan tarkoituksena on parantaa kriisitilanteiden hallintaa, antaa neuvoja siihen, miten kriisitilanteet hoidetaan ja miten jälkihoito varmistetaan. Opasta voidaan käyttää työntekijöiden osaamisen vahvistamiseen, uusien työntekijöiden työhön perehdyttämiseen ja toimintaoppaana kriiseissä. Opinnäytetyömme on kehittämispainotteinen, ja keskittyy Kimppan sisäiseen kriisinhallintaan ja viestintään.

Aloitimme opinnäytetyöprosessin kartoittamalla lyhyen kyselyn avulla Lasten- ja nuorten koti Kimppan työntekijöiden toiveita liittyen kriisitoimintaoppaaseen ja kriisiviestintään. Kyselyn tarkoituksena oli saada myös selville todennäköisimpiä kriisejä ja uhkia, jotka voisivat koskea Kimppan työntekijöitä ja nuoria. (LIITE 1.)

Kartoittavan kyselyn kautta saimme tietoa Kimppan työntekijöiden toiveista liittyen kriiseihin ja kriisiviestintään. Viidestätoista (15) ennalta määritellyistä kriiseistä työntekijät valitsivat mielestään viisi todennäköisintä kriisiä tai uhkaa, ja eniten valintoja saivat: tapaturma, liikenneonnettomuus/kolari, nuoren tai hänen läheisensä joutuminen väkivallan kohteeksi, työntekijä väkivallan kohteena ja vakava

sairastuminen (nuori/läheinen/työntekijä). Lisäksi kolmen avoimen kysymyksen kautta työntekijät saivat vastata siihen, mitä kriisiviestintä on, kuinka tärkeänä sitä pitävät ja voisiko sitä heidän mielestään jollain lailla kehittää omassa työyhteisössä.

Kaikki kahdeksan Kimpan työntekijää vastasivat kartoituskyselyyn, myös tämän opinnäytetyön tekijät. Kyselyyn vastattiin anonyymisti eli nimettömästi. Kartoituksen avulla saimme tietoa siitä, mihin kriiseihin työssämme kannattaa keskittyä. Saimme myös tietoa siitä, kuinka työntekijät kokevat ja ymmärtävät kriisiviestintän ja sen tärkeyden. Kriisiviestintä koettiin toiminnaksi kriisin aikana sekä kriiseistä ja niiden mahdollisesta uhkasta tiedottamiseksi. Lyhyesti: mitä, missä, milloin, miksi ja miten? Kriisitoimintamalli koettiin tarpeelliseksi varsinkin henkilökunnan työkyvyn ja henkisen tasapainon vuoksi. Esiin nousivat myös yhteiset toimintatavat ja toimintamallin antama varmuus omaan työhön. Joidenkin mielestä Kimpan kriisiviestintä toimii, ja osan mielestä ei.

Avointen kysymysten kohdalla vastauksien koonti tehtiin litteroimalla eli kirjoittamalla sanasta sanaan. Kyselyssä valittujen todennäköisimpien kriisien lisäksi lisäsimme mukaan myös Kimpan lasta/nuorta tai hänen läheisiään, tai henkilökuntaa koskettavat kuolemantapaukset ja itsemurhat. Kaikki kriisit eivät ole isoja, pienikin kriisi, tai läheltä piti tilanne saattaa horjuttaa niin nuoren kuin työntekijänkin tasapainoa. Kriisiviestintään yleisesti toivottiin selkeitä ohjeita ja vastauksista kävi ilmi, että kriisiviestintää pidettiin tärkeänä.

8 TEORIATIEDOSTA OPPAAKSI – OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

8.1 Oppaan suunnittelu

Oppaan suunnittelu lähti alkuun omasta mielenkiinnostamme kriisityötä kohtaan. Olimme havainneet työssä Kimpan ohjaajina, että kriisitilanteiden hoito vaatii kehittämistä, ja halusimme työhömmä selkeitä toimintamalleja ja ohjeita. Valitsimme toiminnallisen opinnäytetyön, koska halusimme kehittää konkreettisen työkalun, josta on hyötyä koko Kimppa Oy:n henkilökunnalle. Saimme opinnäytetyön tekemiseen suostumuksen, sekä tutkimusluvan Lasten- ja nuorten koti Kimppa Oy:n osakkailta ja aloitimme lähdeaineistoon tutustumisen ja materiaalin koostamisen.

Toiminnallisella opinnäytetyöllä tarkoitetaan ammatillisessa kentässä toimivaa käytännön toiminnan opastamista, ohjaamista, sen järjeistämistä tai järjestämistä. Se voi olla esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohjeistus, ohje tai opastus, kuten vaikkapa työntekijän perehdyttämisoas tai työturvallisuusohjeistus. Sen toteuttamistapoja on monia, esimerkiksi opasvihkonen, kirja, blogi tai kotisivut. Toteuttamistapa voi olla myös esimerkiksi jonkin tapahtuman, kuten konferenssin tai messuosaston järjestäminen. Toiminnallinen opinnäytetyö rakentuu teoriaosasta, produktista ja sen raportoinnista. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.)

Opinnäytetyö prosessimme on edennyt Kari Salosen kirjoittaman *Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön*-kirjan vaiheiden mukaisesti. Aloituvaiheen idean jälkeen siirryimme suunnitteluvaiheeseen ja itse työstövaiheeseen. Kevättalvella 2019 tehdyllä alkukartoituskyselyllä selvitimme Kimpan työntekijöiden todellisia toiveita liittyen kehittämiprojektiimme. Kartoituksen pohjalta aloitimme suunnitelmat oppaan sisällöstä. Uuden, helppolukuisen ja hyvin käytännönläheisen materiaalin on tarkoitus helpottaa Kimpan ohjaajien työntekoa ja lisätä valmiuksia kriisin kohdatessa. Oppaan tarkoituksena on vähentää äkillisissä kriisitilanteissa epävarmuutta ja luoda selkeyttä toimintaan. Materiaalissa on pyritty tuomaan esiin myös niin sanottua hiljaista tietoa, jota varsinkin pitkäaikaisilla työntekijöillä on paljon, ja joka ei välttämättä aina siirry työntekijältä

toiselle. Tätä tärkeää tietoa työntekijät toivat esille enimmäkseen suullisesti kehittämistehtävän eri vaiheissa, kun lukivat ja kommentoivat tuotostamme. Tärkeäksi koimme, että jos hiljaista tietoa ei kirjata ylös, saattaa se kadota työntekijän mukana, kun hän siirtyy muihin hommiin tai jää eläkkeelle. Hiljaisella tiedolla tarkoitamme erilaisia toimintamalleja, joiden mukaan Kimpassa sattuneissa kriisitilanteissa on toimittu, mutta joita ei ole koskaan kirjattu ylös, eikä niitä ole kerrottu koko henkilökunnalle.

8.2 Oppaan toteutus

Rajasimme opinnäytetyömme aiheen koskemaan ainoastaan äkillisiä, traumaattisia kriisejä, jotka vaativat nopeaa toimintaa. Me molemmat olemme käyneet kriisityön kurssin ja tietopohjaa kriiseistä, ja kriisien hoidosta oli olemassa molemmilla jo ennen tämän produktin aloittamista. Olemassa oleva tietopohja vaikutti osaltaan siihen, miksi teimme kartoituskyselyn ennen lisä teoretiedon hankintaa. Kartoituskyselyn jälkeen hankimme lisää tietoperustaa varsinkin äkillisistä kriiseistä, kriisienhoidosta ja tutustuimme aiheesta jo tehtyihin oppaisiin ja ohjeistuksiin. Hankkimamme tieto on ajankohtaista, tuoretta ja se on hankittu luotettavista lähteistä. Aineistoon perehtymisen jälkeen aloitimme teoriapohjan ja raportin kirjoittamisen, ja varsinaisen oppaan sisällön suunnittelemisen.

Oppaan kirjoittaminen aloitettiin kesällä 2019. Kyselyn perusteella saatujen todennäköisimpien uhkien lisäksi lisäsimme oppaaseen luvut myös kuolemantapauksien hoitamisesta, vaikka ne eivät todennäköisinä uhkina kyselyssä nousseetkaan esille. Aiheiden valinnan jälkeen aloimme suunnittelemaan oppaaseen tulevia tekstejä. Ensimmäinen versio oppaasta tehtiin Powerpoint-tiedostona, mutta päädyimme nopeasti kuitenkin tekemään oppaan Microsoft Wordilla, koska koimme, että ulkoasu ja käytettävyys on siten paljon parempi.

Oppaan luonnosvaiheessa pyysimme työpaikkaohjaajaamme ja muita Kimpan ohjaajia lukemaan tekstiä, ja tekemään huomioita ja parannusehdotuksia. Oppaan toteutuksessa otimme huomioon Kimpan henkilökunnan toiveet oppaan helppolukuisuudesta ja selkeydestä. Sisältöä ja tekstiosuuksia muokkasimme

aina koeluvun jälkeen saadun palautteen perusteella. Opas tulee vain Kimpan henkilökunnan käyttöön, ja sen ulkoasussa painottuu selkeys ja helppolukuisuus. Läpilukujen jälkeen muokkasimme vielä tekstiä, ja lopullisen hyväksynnän oppaan kieliasusta teki Diakin äidinkielen lehtori. Lopullisen version oppaasta hyväksyimme työpaikkaohjaajallamme ja ohjaavalla opettajallamme. Molempien arvioiden mukaan oppaamme toteutti sen mihin pyrimmekin, eli se on selkeä, helppolukuinen ja ulkoasultaan miellyttävä. Tieto on helposti löydettävissä ja teksti on helppo ymmärtää ja sisäistää.

Oppaan ulkoasussa painottuu selkeys. Värimaailma oli luonnosvaiheessa tummempi, mutta palautteen jälkeen vaihdoimme sen vaaleammaksi. Lisäsimme mukaan myös omia kuvia Kimpasta ja sen lähialueista. Oppaan valokuvaoikeudet kuuluvat Lasten- ja nuortenkoti Kimppa Oy:lle. Lisäksi kuvia on valittu ilmaisesta kuvapankista Pixabaysta, jossa kuvat ovat vapaasti ja veloituksetta käytettävissä. Kuvien avulla oli tarkoitus tehdä oppaasta miellyttävämpi lukea, ja kuvat on valittu kuhunkin otsikkoon sopiviksi joko aiheeltaan tai tunnelmaltaan.

8.3 Oppaan hyödyntäminen ja jatkokehittäminen

Opinnäytetyömme tuloksena syntyi opas *Kun kriisi koskettaa*, on toimiva työkalu, jonka tarkoituksena on helpottaa Kimpan henkilökunnan kriisitoimintaa. Se antaa ajankohtaista, tutkittua tietoa yleisimmistä äkillisistä kriiseistä, ja siitä kuinka kriisejä hoidetaan ja miten niistä selviydytään. Tuottamamme opas on tiivistetty toimintaohje, johon on pyritty sisällyttämään kaikki olennainen tieto todennäköisimpien kriisitilanteiden hallintaan. Siitä löytyvät myös tärkeimmät kriisitilanteessa tarvittavat yhteystiedot.

Oppaan sisältöä voidaan tarpeen mukaan soveltaa myös muihin kriisitilanteisiin ja läheltä piti -tilanteisiin. Oppaassa tieto on helposti löydettävissä, nopeasti luettavissa, se on johdonmukainen ja selkeä. Annamme Kimpan osakkaille muutosoikeudet oppaan päivittämiseen. Paperisen version lisäksi annamme Kimpan osakkaille oppaasta pdf-tiedoston, joka lisää oppaan tavoitettavuutta, saatavuutta ja se on helppo päivittää. Valmiin ja viimeiseen muotoon

saatetun oppaan esittelemme koko Kimpan henkilökunnalle marraskuussa 2019 työyhteisöpalaverissa.

Tekemäämme opasta voidaan tarvittaessa laajentaa. Oppaaseen voisi liittää toimintaohjeet myös esimerkiksi seksuaalirikoksen uhriksi joutuneen auttamiseksi, sekä seksuaalisen häirinnän tai työpaikkakiusaamisen kohteeksi joutuneen henkilön auttamiseksi. Muuttuvan maailman aiheuttamat globaalit kriisit ovat myös yksi aihe, jota voisi pohtia kriisitoimintaoppaassa.

9 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Opinnäytetyön tiedonkeruumenetelmät teorian tiedon osalta ovat eettisesti kestäväällä pohjalla. Aineistoa on kerätty useammasta lähteestä, ja lähteisiin on viitattu Diakin ohjeiden mukaisesti. Lähdemerkinnät on laitettu mahdollisimman selkeästi, alkuperäisten kirjoittajien tekstiä kunnioittaen. Suorissa lainauksissa olemme käyttäneet asianmukaisia lähdemerkintöjä. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2008, 24.)

Saimme tutkimusluvan aiheellemme sekä suullisesti, että kirjallisesti Lasten- ja nuorten koti Kimpan osakkailta. Työskentelyn eri vaiheissa olemme saaneet työelämäohjaajalta ja ohjaavalta opettajalta palautetta ja vinkkejä niin käytettävään kirjallisuuteen, kuin sisällön oikeellisuuteen liittyen. Palautteiden perusteella olemme tehneet korjauksia ja tarkennuksia työhömmе. Käyttämämme kirjallisuus on valittu kriittisesti. Kirjallisuutta erilaisista kriiseistä on saatavilla hyvin paljon, ja olemme pyrkineet valitsemaan kirjallisuutta ajantasaisuuden perusteella. Kriisien hoidossa ja kriisin kokeneen kohtaamisessa on viime vuosina tapahtunut muutoksia, joita olemme pyrkineet myös ottamaan huomioon, kun olemme valinneet materiaalia ja kirjallisuutta.

Kimpan työntekijöinä vastasimme myös itse alkukartoituskyselyyn. Koimme, että myös omat vastauksemme ovat tärkeitä sisältöä mietittäessä, koska kyseessä on pieni työyhteisö ja kaikkien mielipiteellä on suuri merkitys. Opas on työkalu myös omaan työhömmе.

Salassapitovelvollisuuden myötä olemme pohtineet myös, mikä on julkista tietoa ja mitä työhön/oppaaseen ei voi laittaa. Alkukartoituskysely tehtiin anonyymisti. Työssämme on mainittu työelämäohjaajamme, mutta muutoin emme käsittele Kimpan työntekijöiden tai nuorten henkilötietoja, ja eettisesti arveluttavat tiedot on rajattu kokonaan pois.

Olemme käyttäneet oppimispäiväkirjaa apuna ja muistin tukena koko opinnäytetyön prosessin ajan. Päiväkirjan pitäminen on auttanut työskentelyn erivaiheissa,

jotta mitään tärkeää vaihetta tai tietoa ei ole unohtunut kirjata. Päiväkirjasta on ollut iso apu raporttia kirjoittaessa.

10 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessimme alussa keskustelimme aiheista, jotka meitä molempia kiinnostavat. Kummallekin oli tärkeää, että tekisimme opinnäytetyömme sellaisesta aiheesta, joka aidosti kiinnostaa ja innostaa molempia. Halusimme tuottaa produktin, jota voisi hyödyntää konkreettisesti työelämässä. Työskentelemme molemmat ohjaajina Lasten- ja nuorten koti Kimpassa, joten oli luonnollista, että työmme olisi tarkoitettu kehittämään juuri sen toimintaa. Aika pian prosessin alussa esiin nousi kriisioppaan tekeminen, ja valitsimme sen aiheeksemme.

Aiheen laajuus mietitytti paljon, ja päätimme rajata aiheen koskemaan vain traumaattisia, äkillisiä kriisejä ja niissäkin lähinnä vain niitä, jotka voisivat kohdata juuri omaa työyhteisöämme. Työpaikan keskusteluissa oli tullut ilmi, että selkeitä toimintaohjeita ei näitä tapauksia varten ole minnekään kirjattu ylös, vaan tarvittava tieto oli jokaisen työntekijän omassa päässä. Halusimme kehittää konkreettisesti ohjeistusta toimivammaksi ja kirjoittaa tarpeelliset toimintaohjeet ylös. Toiveena oli saada yhteneväiset toimintaohjeet ja selkeät, yhteneväiset käytännöt kaikille työntekijöille.

Alkukartoituskyselyn teimme hyvin varhaisessa vaiheessa Lasten- ja nuorten koti Kimpan työntekijöille. Vaikka saimme tärkeää tietoa kriiseistä, joihin meidän kannatti keskittyä, niin olisimme voineet kyselyn suorittaa myös myöhemmässä vaiheessa työskentelyämme. Jälkeenpäin ajateltuna hätiköimme hiukan kartoituskyselyssä, ja itse kyselyn ulkoasu kysymyksineen ei ollut kaikkein ihanteellisin työmme kannalta ajateltuna.

Aiheen valinnan ja rajaamisen jälkeen suunnitteluprosessi eteni teoriaosuuden luomiseen ja oppaan rungon luonnosteluun. Rajaus osoittautui hyvin tärkeäksi, sillä kriiseihin liittyvää materiaalia löytyi lopulta hyvinkin paljon, vaikka alkuperäinen pelkomme oli, että materiaalia ei löydy varsinkaan lähteiden osalta tarpeeksi. Koimme koko opinnäytetyöprosessin ajan tekevämme tärkeää ja

merkityksellistä työtä. Saimme oppaan tekemiseen ideoita, kannustusta ja tukea omalta työyhteisöltämme.

Yhteistyömme opinnäytetyön tekemisessä on sujunut hyvin. Aihetta kohtaan kokemamme mielenkiinto on välillä meinannut laantua, mutta saamamme tuki ja palaute on kannustanut aina jatkamaan. Olemme myös antaneet palautetta toisillemme avoimesti ja aktiivisesti, ja näin ollen kannustaneet toisiamme puolin ja toisin eteenpäin. Ammatillisesti koemme kehittyneen hyvin paljon koko prosessin ajan ja kaikki oppimamme tulee olemaan hyödyksi myös tulevaisuudessa. Oman ja työkavereiden työhyvinvoinnin huomioiminen on noussut merkityksellisemmäksi, ja omaan jaksamiseen kiinnittää nykyään paljon enemmän huomiota.

LÄHTEET

- Hedrenius, S. & Johansson, S. (2016). *Kriisituki: Ensiapua onnettomuuksien, katastrofien ja järkyttävien tapahtumien käsittelyyn*. Helsinki: Tietosanoma.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2008). *Tutki ja kirjoita* (13.-14. osin uud.p.). Helsinki: Tammi.
- Hobfoll, S. E. (2007). Five Essential Elements of Immediate and Mid-Term Mass Trauma Intervention: Empirical Evidence. *Psychiatry*, 70(4), pp. 283-315. Saatavilla <https://pdfs.semanticscholar.org/679d/eb3ea4aa502aa3980e5ef5e5a94725d2e337.pdf>
- Karhu, M. & Henriksson, A. (2008). *Skandaalit & katastrofit: Käytännön kriisiviestintäopas*. Helsinki: Infor.
- L272/2005. Laki sosiaalihuollon henkilöstön kelpoisuudesta. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050272>
- L379/2011. Pelastuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>
- L417/2017. Lastensuojelulaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L9P47>
- L817/2015. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=817%2F2015>
- Laatukäsikirja. Saatavilla 27.5.2019 <http://www.kimppa.info/#laatukasikirja>
- Mielenterveystalo. Omahoito ja oppaat. Oppaat. Mielenterveys puheeksi. Pikaopas mielenterveyden ensiapuun. Saatavilla 18.11.2018 https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/mielenterveys_puheeksi/Pages/pikaopas_mielenterveystaitoihin.aspx

- Mieli. Suomen Mielenterveysseura. Mitä on resilienssi? Saatavilla 26.5.2019 <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/vaikeat-el%C3%A4m%C3%A4ntilanteet/sairastuminen-voi-olla-kriisi/mit%C3%A4-resilienssi>
- Poijula, S. (2016). *Lapsi ja kriisi: selviytymisen tukeminen*. Helsinki: Kirjapaja.
- Poijula, S. (2018). *Resilienssi – Muutosten kohtaamisen taito*. Helsinki: Kirjapaja.
- Ruishalme, O. & Saaristo, L. (2007). *Elämä satuttaa – Kriisit ja niistä selviytyminen*. Helsinki: Tammi.
- Räty, T. (2015). *Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen* (3.uud.p.). Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Saari, S. (2012). *Kuin salama kirkkaalta taivaalta: kriisit ja niistä selviytyminen*. Helsinki: Otava.
- Saari, S., Kantanen, I., Kämäräinen, L., Parviainen, K., Valoaho, S. & Yli-Pirilä, P. (2009). *Hädän hetkellä – psyykkisen ensiavun opas*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim ja Suomen Punainen Risti.
- Saloheimo, J. (2016). *Työturvallisuus: Perusteet, vastuu ja oikeusturva*. Helsinki: Talentum pro.
- Salonen, K. (2013). *Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön*. Opas opiskelijoille. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Tampere: Suomen Yliopistopaino.
- Talentia. Työnohjaus. Saatavilla 26.7.2019 <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/hyvan-tyopaikan-kriteerit/tyonohjaus/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. huostaanotto. Saatavilla 11.6.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaalihuollon viranomaisen salassapitovelvollisuus. Saatavilla 20.8.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/hallinto/tiedon-hankkiminen-lastensuojelun-tarpeisiin-ja-sen-luovuttaminen/sosiaalihuollon-viranomaisen-salassapitovelvollisuus>

Työsuojelu. Ensiapuvalmius. Saatavilla 26.7.2019 <https://www.tyosuojelu.fi/tyoterveys-ja-tapaturmat/onnettomuuksien-ehkaisy/ensiapu-valmius>

Valvira. Yksityisen sosiaalihuollon luvat. Saatavilla 26.7.2019 https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/yksityisen_sosiaalihuollon_luvat

Valvira. Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus. Saatavilla 24.8.2019 https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/hyva-ammatinharjoittaminen/salassapito/salassapito- ja_vaitiolovelvollisuus

Vilka, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Helsinki: Tammi.

LIITE 1. Alkukartoitus kyselylomake

KRIISITOIMINTAOPAS – KYSELY LASTEN- JA NUORTENKOTI KIMPPA OY:N TYÖNTEKIJÖILLE

Suunnittelemme sosionomiopintojemme opinnäytetyötä kriisejä ja niihin liittyvää kriisiviestintää koskien. Opinnäytetyöhön liittyen kartoitamme Kimpan työntekijöiden omia tarpeita ja toiveita liittyen mahdolliseen kriisitoimintaoppaaseen ja kriisiviestintään.

Vaarat ja kriisit - Valitse luetelluista viisi mielestäsi todennäköisintä kriisiä tai uhkaa, jotka voisivat koskea Kimpan nuoria ja/tai ohjaajia (ympyröi tai alleviivaa):

Itsemurha

Liikenneonnettomuus/kolari

Tapaturma

Nuoren, hänen läheisensä tai ohjaajan kuolema

Tulipalo

Nuoren, tai hänen läheisensä joutuminen väkivallan kohteeksi

Työntekijä väkivallan kohteena

Raiskaus tai muu seksuaalinen väkivalta

Vakava sairastuminen (nuori/läheinen/työntekijä)

Yliannostus

Vaikea masennus (nuori/läheinen/työntekijä)

Työssä uupuminen

Jokin muu kriisi, mikä?

Nuoriin tai henkilökuntaan kohdistuva ulkopuolinen uhka (esim. vanhemman nuoreen tai ohjaajiin kohdistama sanallinen uhkailu, yllättävä saapuminen Kimppaan aggressiivisena ja uhkaavana)

Vastaa seuraaviin kysymyksiin omin sanoin. Voit jatkaa tarvittaessa toiselle puolelle.

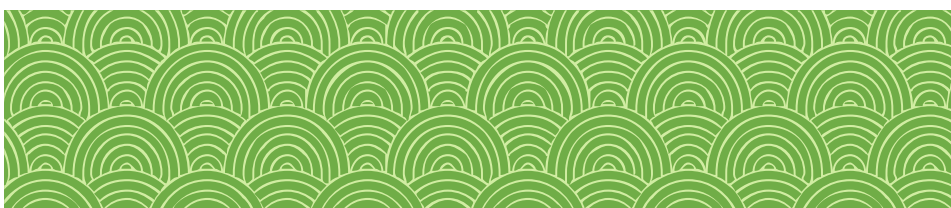
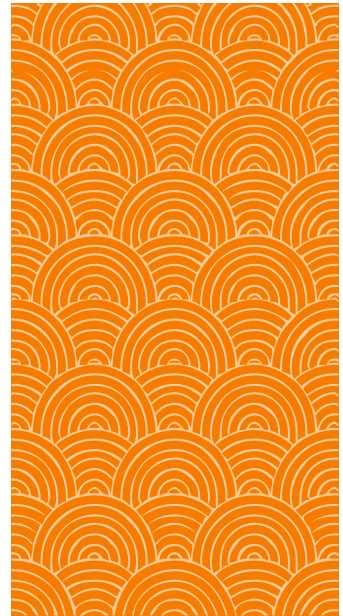
1. Kriisiviestintä, mitä siitä tulee mieleen?
2. Koetko kriisitoimintamallin tarpeelliseksi, miksi?
3. Toimiiko Kimpan kriisiviestintä, vai voisiko sitä kehittää? Miten?
4. Muuta, mitä?

Kun kriisi koskettaa

**Lasten- ja nuorten koti Kimppa
Oy:n toimintaopas äkillisten
kriisitilanteiden varalle**

Sisällys

- 1 Alkusanat
- 2 Mitä tarkoitetaan äkillisellä kriisillä
- 3 Johtaminen kriisitilanteessa
- 4 Kuinka kohdata kriisin kokenut
- 5 Onnettomuus, tapaturma tai läheltä piti – tilanne
- 6 Työntekijään kohdistuva väkivaltatilanne tai sen uhka
- 7 Nuorten keskinäinen väkivaltatilanne tai sen uhka
- 8 Nuoren kuolema
- 9 Nuoren läheisen kuolema
- 10 Kimpan työntekijän tai hänen läheisensä kuolemantapaus
- 11 Nuoren itsemurha
- 12 Työntekijän itsemurha
- 13 Nuoren itsemurhalla uhkailu
- 14 Jälkihoito kriisin jälkeen – Hobfollin viisi empiirisen tuen periaatetta
- 15 Milloin tarvitaan ammattiapua
- 16 Tiedottaminen
- 17 Tiedottamisen periaatteet
- 18 Kriisitilanteiden ennaltaehkäisy
- 19 TÄRKEÄT PUHELINNUMEROT

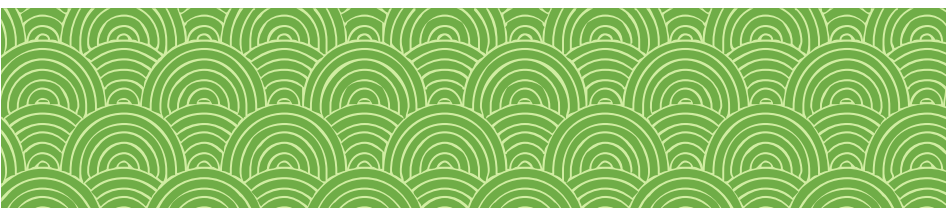
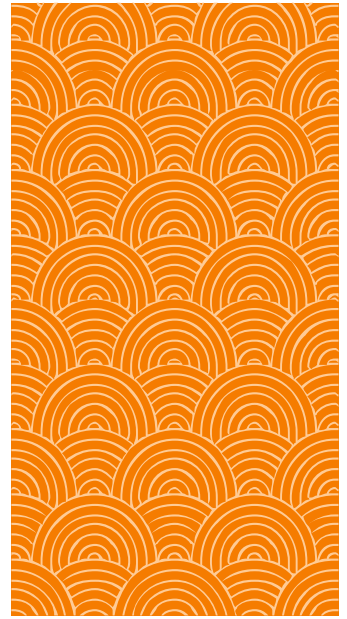

1 Alkusanat

Tämä on lasten- ja nuorten koti Kimppa Oy:n toimintaopas äkillisten kriisitilanteiden hallintaan. Kimppa on lastensuojeluyksikkö, jonka tarkoituksena on auttaa ja tukea yksikössä asuvia lapsia ja nuoria heidän kokonaisvaltaisessa kehityksessään.

Yksikön vastaavana toimii Mikko Seppänen ja hänen lisäkseen esimiehenä toimii Virpi Mäkäräinen. Vastaavana ohjaajana työskentelee Heidi Kilpiäinen. Lisäksi Kimpassa työskentelee viisi muuta ohjaajaa.

Tämän toimintaoppaan tarkoitus on antaa selkeitä toimintaohjeita siihen, kuinka toimitaan äkillisen kriisin aikana tai heti sen jälkeen. Opas on luotu avuksi ja toimintaohjeeksi Kimppa Oy:n henkilökunnalle ja se on osa perehdytys- ja ensiapukan-siota.

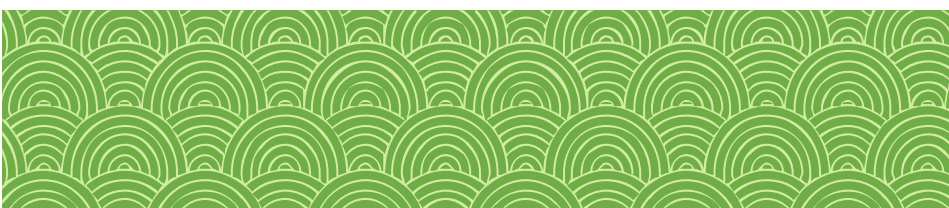
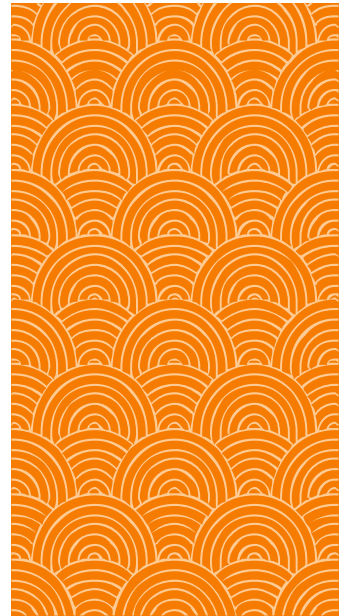

2 Mitä tarkoitetaan äkillisellä kriisillä

- ❖ Äkillinen kriisi on tapahtuma, joka sattuu nopeasti, aiheuttaa oman maailmankuvan järkkymisen ja johon ei ole voitu välttämättä etukäteen varautua.
- ❖ Tässä toimintaoppaassa kriisillä tarkoitetaan Kimpan henkilökunnan jäsenen, asukkaan tai hänen läheisensä kuolemantapausta, itsemurhaa tai sen yritystä, vakavaa onnettomuutta tai väkivaltaa tai niiden läheltä piti-tilanteita.

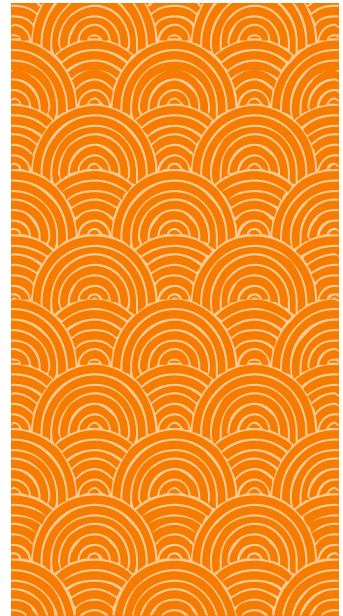
3 Johtaminen kriisitilanteessa

- ❖ Kriisitilanteessa johtovastuun ottaa yksikön vastaava/esimiehet. Jos he ovat estyneet, siirtävät he johtovastuun valitsemalleen henkilölle.
- ❖ Johtovastuun ottanut henkilö tekee kriisitilanteessa ensin tilannearvion, jonka jälkeen hän antaa selkeät toimintaohjeet henkilökunnalle ja Kimpan asukkaille pyrkien samalla rauhoittamaan tilanteen.
- ❖ Hätätilanteessa johdossa oleva henkilö hälyttää paikalle tarvittavaa apua. Jos hän on estynyt, ohjeistaa johdossa oleva hälytyksen tekemisen joko työtoverille tai hätätapauksessa nuorelle.

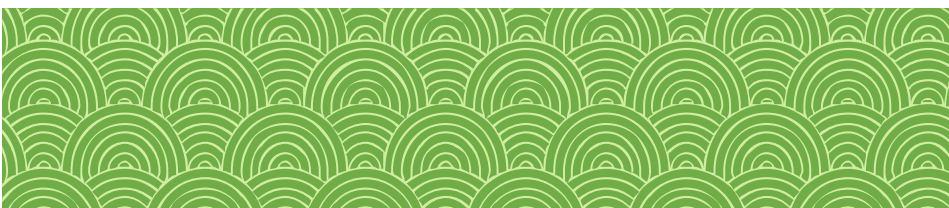
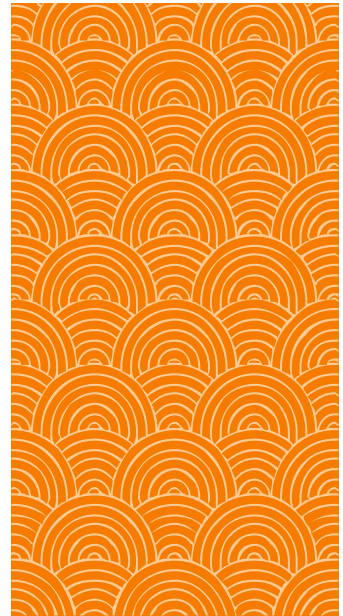
4 Kuinka kohdata kriisin kokenut

- ❖ Ole läsnä, lohduta ja kuuntele, mutta älä pakota puhumaan. Kunnioita myös hiljaisuutta.
- ❖ Älä jätä yksin
- ❖ Pyydä kosketukseen, kuten halaamiseen, aina lupa.
- ❖ Luo turvallinen ympäristö, jossa on mahdollisuus tulla kuulluksi ja nähdyksi.
- ❖ Lapsi/nuori saattaa hakea enemmän aikuisten seuraa, ja samalla myös kokeilla rajojaan.
- ❖ Kerro tosiasioita tapahtuneesta ikätason mukaisesti, jos kriisin kokenut haluaa niitä kuulla.
- ❖ Anna aikaa puhua tai purkaa tilannetta muulla tavalla, kuten leikkimällä, piirtämällä, yhdessä tekemällä yms. Kuuntele ja anna tilaa reagoida.
- ❖ Ole valmis ottamaan vastaan ja kohtaamaan erilaisia tunteita.
- ❖ Tunnista myös oman jaksamisesi rajat ja huolehdi omasta hyvinvoinnistasi, että jaksat tukea muita.

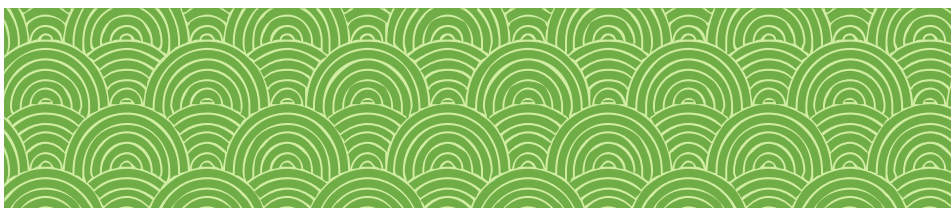
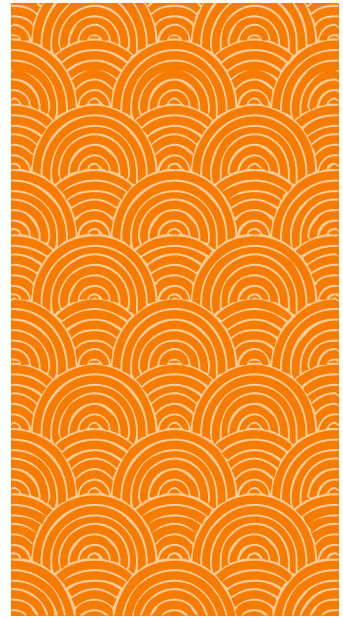
5 Onnettomuus, tapaturma tai läheltä-piti-tilanne

- ❖ Pysy rauhallisena!
- ❖ Aloita ensiapu ja pyydä työtoveria tai nuorta soittamaan 112, jos et itse pysty.
- ❖ Älä jätä onnettomuuden uhria koskaan yksin.
- ❖ Jos mahdollista, muut nuoret ohjataan pois tapahtumapaikalta. Käskytä tarpeen vaatiessa!
- ❖ Kun uhri on saatu jatkohoitoon tai tilanne on muutoin ohi, tiedotetaan tapahtuneesta yksikön vastaavalle/esimiehille.
- ❖ Nuoren omaisille tapahtuneesta tiedottaa yksikön vastaava, työntekijälle sattuneesta onnettomuudesta viranomaiset tai yksikön vastaava (jos työntekijä kykenee ilmaisemaan tahtonsa).
- ❖ Tapahtuneesta tiedotetaan myös koko henkilökunnalle. Tarpeen mukaan ohjataan ammattiavun piiriin tai kriisiryhmään.
- ❖ Asiasta keskustellaan myös Kimpan nuorten kanssa ja tarvittaessa tarjotaan mahdollisuus ammattiapuun tai kriisiryhmään.
- ❖ Tapahtuneesta tehdään haittatapahtumailmoitus.

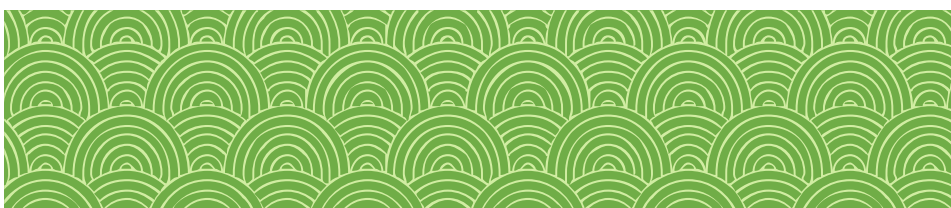
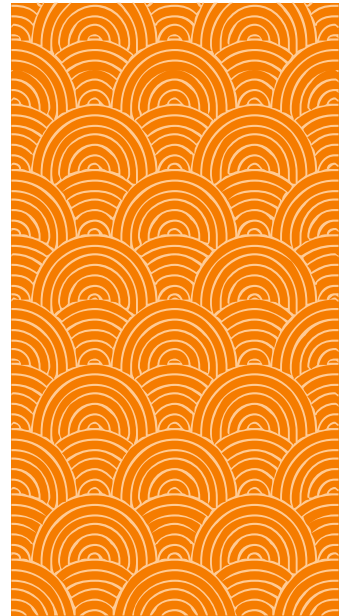
6 Työntekijään kohdistuva väkivaltatilanne tai sen uhka

- ❖ Käske nuoret omiin huoneisiinsa ja pyri saamaan uhkailija eri tiloihin, esimerkiksi ulos.
- ❖ Pyri saamaan toinen työntekijä myös paikalle.
- ❖ Älä provosoidu tai huuda, vaan pyri saamaan aggressiivinen henkilö rauhoittumaan puhumalla hänelle rauhallisesti ja selkeästi.
- ❖ Jos tilanne ei rauhoitu, hälytä paikalle poliisi.
- ❖ Työntekijälle mahdollisuus ammattiauttajaan välittömästi
- ❖ Jos uhkaaja Kimpan nuori: toimi kuten yllä, tarvittaessa rajoitustoimenpiteet!

7 Nuorten keskinäinen väkivaltatilanne tai sen uhka

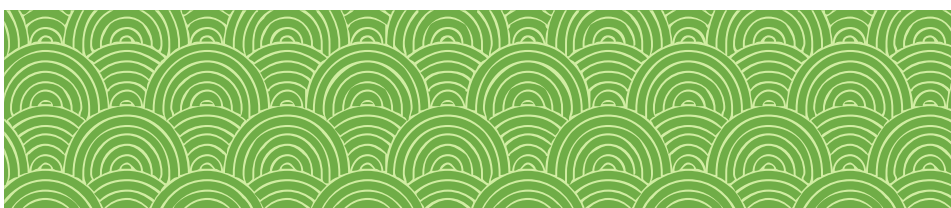
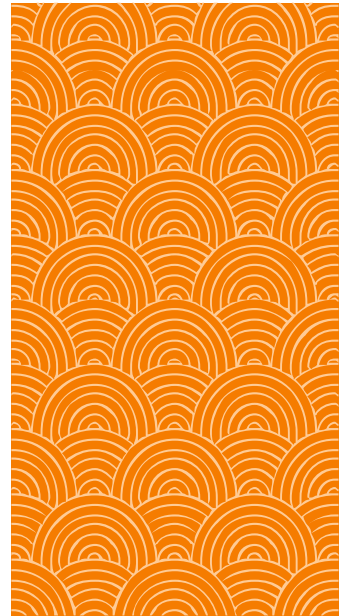
- ❖ Muut nuoret käsketään omiin huoneisiinsa.
- ❖ Pyri saamaan paikalle myös toinen työntekijä
- ❖ Älä provosoi tai huuda, vaan pyri saamaan aggressiivisesti käyttäytyvät henkilöt rauhoittumaan puhumalla rauhallisesti ja selkeästi
- ❖ Pyri saamaan kiistan osapuolet eri tiloihin rauhoittumaan
- ❖ Tilanteesta ilmoitetaan yksikön vastaavalle/esimiehille
- ❖ Tilanteesta riippuen kiistan osapuolet keskustelevat työntekijöiden kanssa joko yksin, tai erikseen.
- ❖ Jos fyysistä väkivaltaa ehtinyt tapahtua, hoidetaan ensiapu ja tarpeen mukaan hakeudutaan hoitoon. Tällöin myös aina poliisi paikalle.
- ❖ Tieto asianosaisten omaisille ja sosiaalityöntekijöille.
- ❖ Tilanteen rauettua tapahtuneesta voidaan kertoa muille nuorille, jotta vältetään huhupuheiden ja luulojen leviäminen.
- ❖ Tarjotaan nuorille mahdollisuus keskustella ohjaajan kanssa myös kaksin.

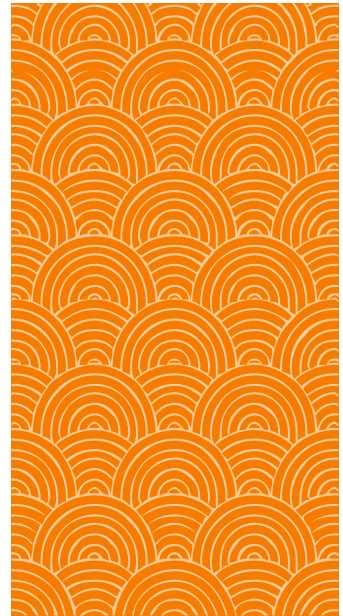
- ❖ Nuoren huoltajat päättävät, tekevätkö he asiasta rikosilmoituksen.
- ❖ Tapahetimitä kirjataan haittatapahtumailmoitus/raportti.

8 Nuoren kuolema

- ❖ **Kimpassa** → soita paikalle apua 112 (ambulanssi, poliisi). Toimi hälytyskeskuksesta saamiesi ohjeiden mukaisesti. Varmista, että alue on turvattu ja ulkopuoliset siirretty muihin tiloihin.
- ❖ Ambulanssi ei ota kyytiin vainajaa, vaan sen hoitaa hautausurakoitsija. Poliisit varmistavat, onko taustalla tapaturmaan tai henkirikokseen liittyviä asioita.
- ❖ **Kimpan ulkopuolella** (ei ohjaajia paikalla) → jos nuori on huostaanotettu, tieto tulee Kimppaan viranomaisilta. Avohuollon sijoituksessa tieto nuoren kuolemasta menee huoltajalle, ja huoltaja/-t voivat kieltää tiedon antamisen Kimppaan ja sosiaalityöntekijälle. Tieto kuolemasta ei välttämättä tule Kimpan ohjaajille, jolloin ohjaajat tekevät nuoresta katoamisilmoituksen.
- ❖ Tieto nuoren kuolemasta kerrotaan koko henkilökunnalle.
- ❖ Yhteyshenkilönä menehtyneen perheeseen toimii omaohjaaja, ellei muuta sovita.
- ❖ Muille nuorille asiasta tiedotetaan yhteisesti, pidetään hiljainen hetki ja nostetaan lippu puolitankoon.

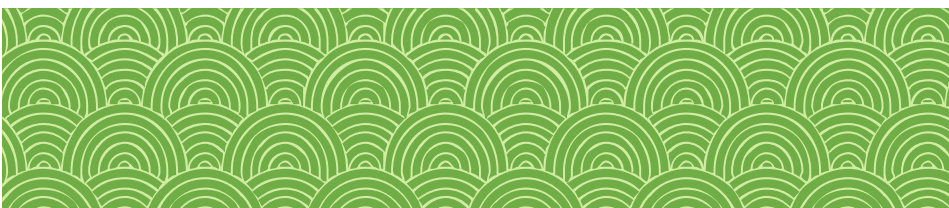

- ❖ Tarjotaan mahdollisuus keskusteluun joko yhteisesti tai ohjaajan kanssa kaksin.
- ❖ Hautajaisiin osallistutaan menehtyneen omaisten toiveiden mukaan.
- ❖ Tarvittaessa nuorille tarjotaan ammattiapua.

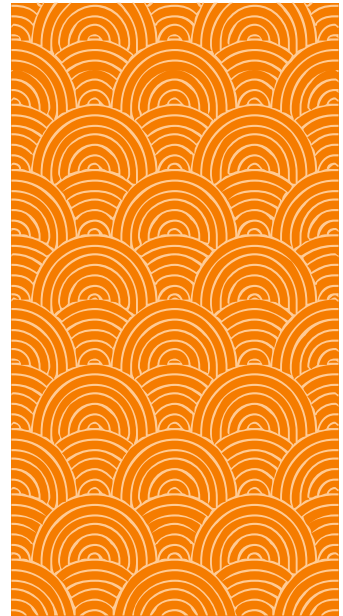

9 Nuoren läheisen kuolema

- ❖ Omaiset tai viranomaiset kertovat tapahtuneesta nuorelle, ellei toisin ole sovittu.
- ❖ Omaisilta lupa, kenelle ja mitä tapahtuneesta saa kertoa.
- ❖ Omaohjaaja on kouluun yhteydessä, jos tarve.
- ❖ Keskustellaan muiden nuorten kanssa siitä, kuinka kohdata sureva.
- ❖ Jos kyseessä on Kimpan nuoren lähiomainen, toimitetaan hautajaisiin adressi/tai muu muistaminen.

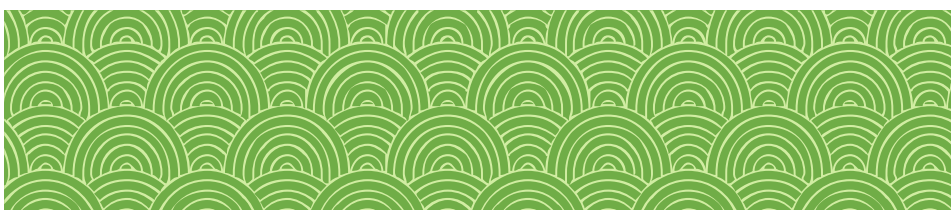

- ❖ Omaohjaaja voi osallistua nuoren mukana hautajaisiin, jos nuori itse näin toivoo.
- ❖ Menetyksen kokeneen jaksamista seurattava ja tarjottava tarpeen mukaan ammattiapua.

10 Kimpan työntekijän tai hänen läheisensä kuolemantapaus

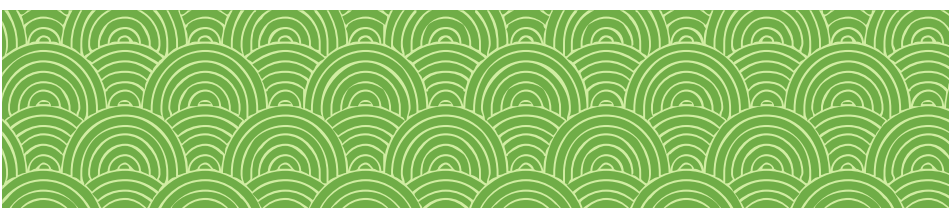
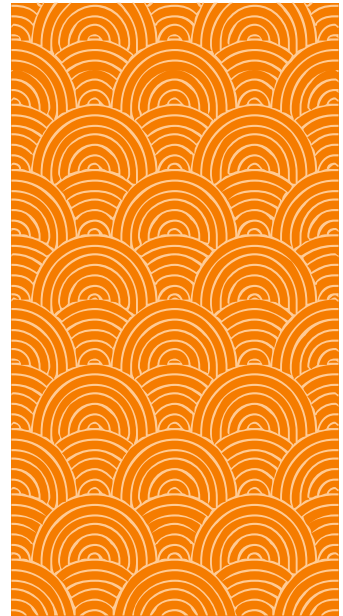
- ❖ Kimpan työntekijä: Jos kuolemantapaus sattuu Kimpassa, viranomaiset ilmoittavat omaisille tapahtuneesta.
- ❖ Esimiehet tiedottavat tapahtuneesta henkilökunnalle.
- ❖ Kimpan nuorille asiasta tiedotetaan yhteisesti ja järjestetään samalla hiljainen hetki sekä lipun nostaminen puolitankoon.
- ❖ Sovitaan, kuinka hoidetaan muistaminen menehtyneen omaisille.

- ❖ Henkilökunnalle ja nuorille tarjotaan mahdollisuus ammattiapuun.
- ❖ Sovitaan hautajaisiin osallistumisesta omaisten toiveiden mukaan.
- ❖ Työntekijän läheinen: Työntekijä saattaa saada tiedon läheisensä kuolemasta kesken työpäivän, jolloin asiasta ilmoitetaan esimiehille.
- ❖ Esimies huolehtii tarvittaessa sijaisen hankkimisesta/tuuraamisesta.
- ❖ Työntekijällä mahdollisuus ammattiapuun.
- ❖ Kimpan muille työntekijöille ja nuorille voidaan tiedottaa asiasta, jos työntekijä niin toivoo. Samassa yhteydessä voidaan järjestää hiljainen hetki.
- ❖ Henkilökunta sopii yhteisestä muistamisesta, esim. adressi hautajaisiin.

11 Nuoren itsemurha

- ❖ Jos itsemurha on tapahtunut Kimpan tiloissa, estetään toisten nuorten pääsy paikalle.
- ❖ Kutsutaan paikalle ambulanssi ja poliisi.
- ❖ Suruviestin omaisille vie poliisi.

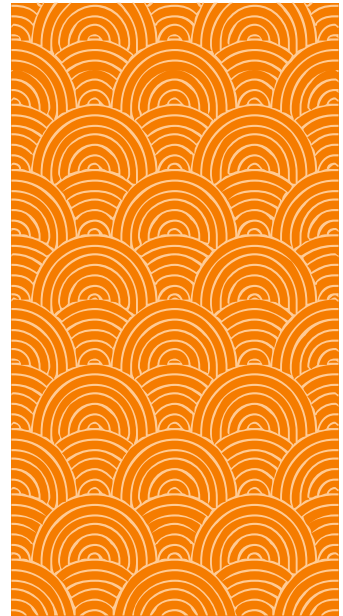
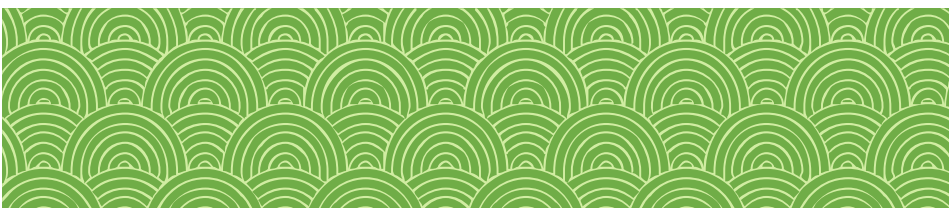

- ❖ Yhteyshenkilönä omaisiin toimii yksikön vastaava/esimiehet.
- ❖ Tapahuneesta kerrotaan koko henkilökunnalle.
- ❖ Henkilökunta tiedottaa asiasta nuorille.
- ❖ Omaisilta pyydettyä lupa kertoa tosiasiat, jotta vältetään huhupuheilta.
- ❖ Muuten toimitaan kuten kuolemantapauksen sattuessa.
- ❖ Erityisen tuen tarpeeseen tarjottava mahdollisuus esim. silminnäkijöille, ystäville. Kriisiapua mahdollista saada.
- ❖ Itsemurha Kimpan ulkopuolella: toimitaan kuten kuolemantapauksessa Kimpan ulkopuolella.

12 Työntekijän itsemurha

- ❖ Jos itsemurha on tapahtunut Kimpan tiloissa, estetään nuorten pääsy paikalle.
- ❖ Kutsutaan paikalle ambulanssi ja poliisi.

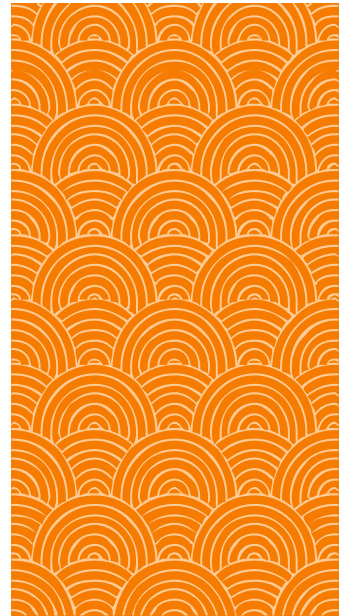
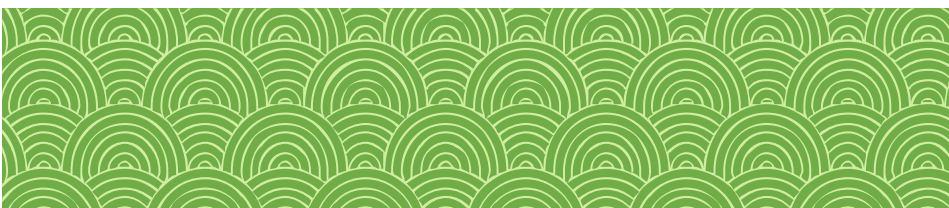

- ❖ Suruviestin omaisille vie poliisi.
- ❖ Tapahtuneesta kerrotaan koko henkilökunnalle.
- ❖ Henkilökunta tiedottaa asiasta nuorille ottaen huomioon heidän ikätasonsa.
- ❖ Muuten toimitaan kuten kuolemantapauksen sattuessa.
- ❖ Erityisen tuen tarpeeseen tarjottava mahdollisuus esim. silminnäkijöille, ystäville. Kriisiapua mahdollista saada.

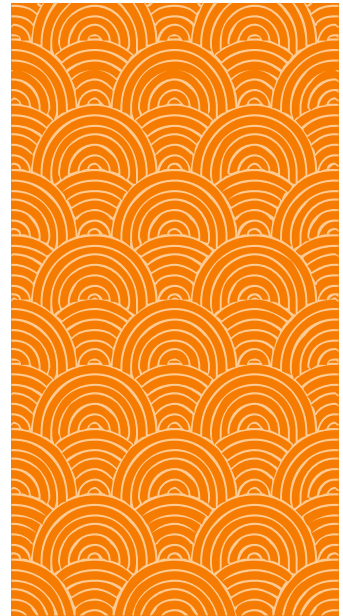

13 Nuoren itsemurhalla uhkailu

- ❖ Itsemurhalla uhkailevaa nuorta ei saa jättää yksin!
- ❖ Puhu nuoren kanssa rehellisesti, rohkeasti ja avoimesti, mutta älä syyllistä, tuomitse tai vähättele.
- ❖ Kuuntele ja ole aidosti läsnä!
- ❖ Jos tilanne on akuutti, ota yhteys 112
- ❖ Sovi nuoren kanssa hoitoon hakeutumisesta.

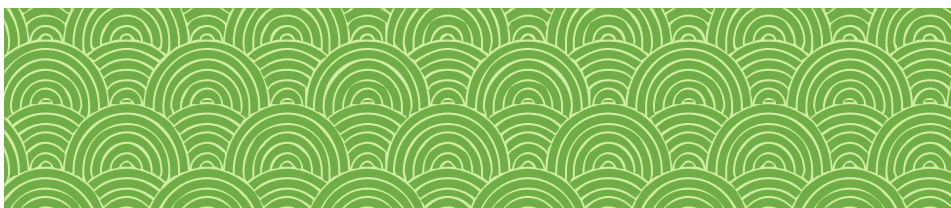

- ❖ Itsemurhalla uhkailusta kerrotaan koko henkilökunnalle.
- ❖ Jos muut nuoret ovat uhkailusta tietoisia, puhutaan asiasta yleisellä tasolla, koska itsemurhauhkailu voi toimia mallina muille nuorille.
- ❖ Pyritään katkaisemaan huhut ja luulopuheet heti.
- ❖ Nuoren vanhemmille kerrottava tapahtuneesta.

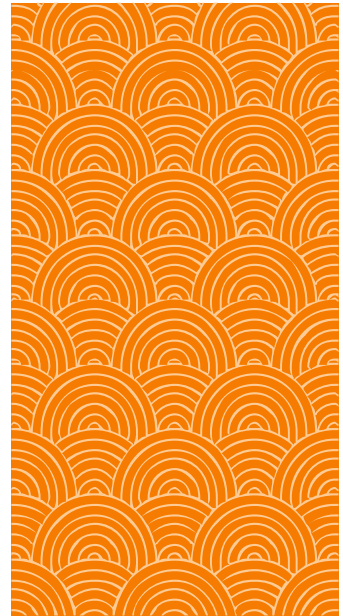
14 Jälkihoito kriisin jälkeen – Hobfollin viisi empirisen tuen periaatetta

- ❖ **Luo rauhallisuutta** – yhdessäolo läheisten kanssa, tarvittava kivunlievitys, tiedon saaminen siitä, mitä milloinkin tapahtuu ja pelottavilta vaikutteilta suojaaminen.
- ❖ **Luo turvallisuutta** – turvallisten ihmisten seura ja turvallinen ympäristö
- ❖ **Luo yhteenkuuluvuutta** – yhteys ja läheisyys itselle tärkeiden ihmisten kanssa.
- ❖ **Luo luottamusta** – rohkaise siihen, että kaikesta selviää kyllä.
- ❖ **Luo toivoa** – osallistamalla ja aktivoimalla tukea tarvitsevalla lisääntyvä tunne johonkin kuulumisesta.

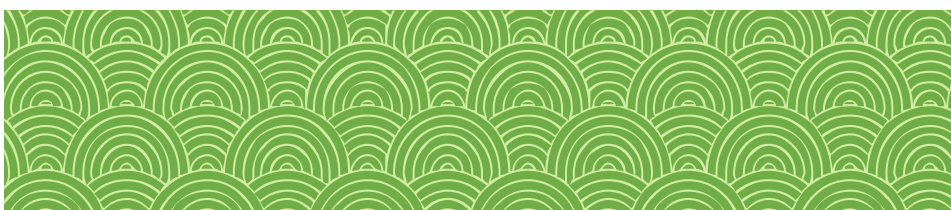
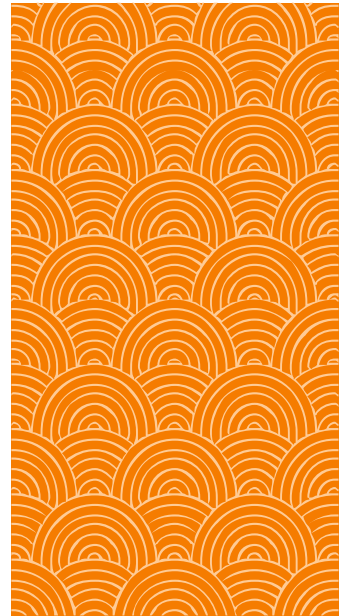
15 Milloin tarvitaan ammattiapua

- ❖ Jos kriisin kokenut vetäytyy toistuvasti omiin oloihinsa
- ❖ Jos kriisin kokeneen luonne ja käyttäytyminen muuttuu dramaattisesti
- ❖ Jos koulussa alkaa ilmetä vaikeuksia
- ❖ Jos kriisin kokeneella on vahvoja syyllisyydentunteita tai pelkotiloja
- ❖ Jos kriisin kokenut jatkuvasti toistaa tapahtumaa ja jää siihen ikään kuin jumiin
- ❖ Huom! Erilaiset tunnetilat ja reaktiot ovat täysin normaaleja kriisitilanteen jälkeen. Ammattiapuun kannattaa turvautua, jos tilanne ei helpota yli neljän viikon jälkeen tapahtuneesta.
- ❖ Jos lapsella/nuorella on olemassa oleva hoitosuhde, on muuttuneet tilanteet ilmoitettava myös Laps/NuPs:ille.

16 Tiedottaminen

- ❖ Mediaa ja muita tahoja koskeva tiedotusvastuu on Kimpan yksikön vastaavalla. Poikkeuksen tästä muodostaa poliisi- tai pelastusjohtoinen tilanne, jolloin he ottavat tiedotusvastuun.
- ❖ Henkilökunnalle, tiedotusvälineille ja muille Kimpan ulkopuolisille tahoille tiedotuksesta vastaa Kimpan yksikön vastaava/esimiehet, eikä muu henkilökunta anna minkäänlaisia lausuntoja tiedotusvälineille, ellei yksikön vastaava vastuuta tai velvoita. Myös Kimpassa asuvat nuoret suojataan tiedotusvälineiden lähestymiseltä.
- ❖ Kimpan nuorille annettavasta tiedotuksesta vastaavat esimiehet, ellei toisin ole sovittu.
- ❖ Kaikessa tiedotuksessa tulee ottaa huomioon annettavan tiedon asiallisuus ja todenmukaisuus, sekä tietosuojan rajoitukset ja oikeusturvakysymykset ja salassapito.

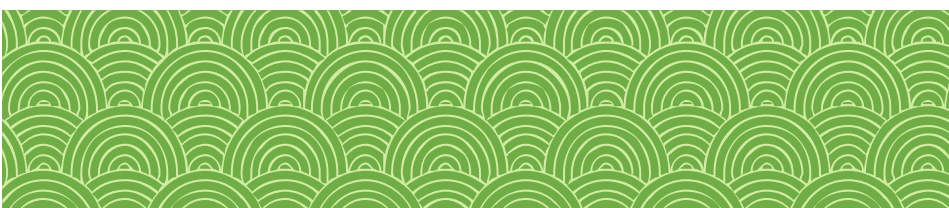
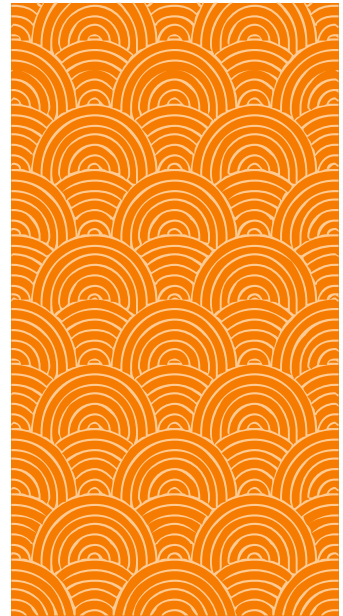

17 Tiedottamisen periaatteet

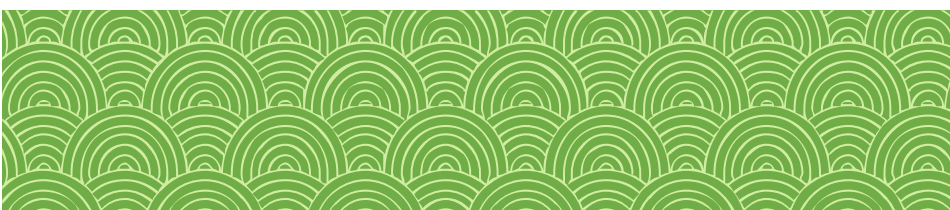
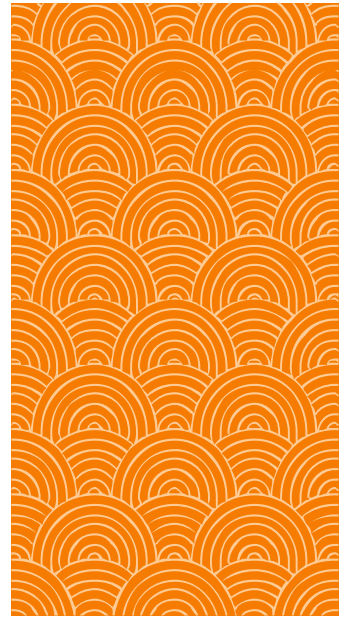
- ❖ Todetaan vain tosiasiat
- ❖ Kerrotaan asiat juuri niin kuin ne sillä hetkellä ovat
- ❖ Tilanteen muuttuessa tehdään uusi tiedote
- ❖ Asioita ei liioitella, eikä niitä myöskään vähätellä
- ❖ Asioita ei kaunistella
- ❖ Ei spekuloida
- ❖ Asiasta puhutaan selkeästi ja ymmärrettävästi

18 Kriisitilanteiden ennaltaehkäisy

- ❖ Tutustu pelastussuunnitelmaan
- ❖ Pidä ensiaputaidot kunnossa
- ❖ Puutu tilanteisiin ajoissa
- ❖ Pidä huolta arjen turvallisuudesta. Pidä puukot ja veitset hyllyllä laatikossa, tulentekovälineet ja kemikaalit lukkojen takana.
- ❖ Ennaltaehkäise onnettomuuksia suunnittelemalla ja ennakoidmalla

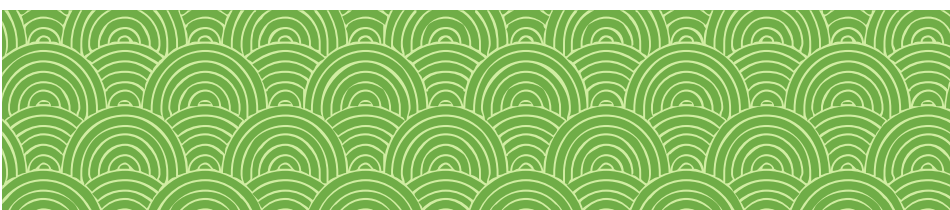
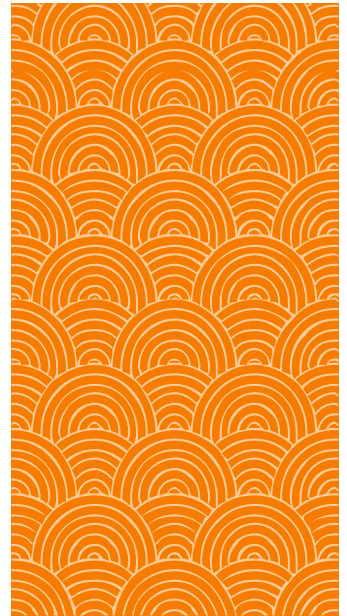

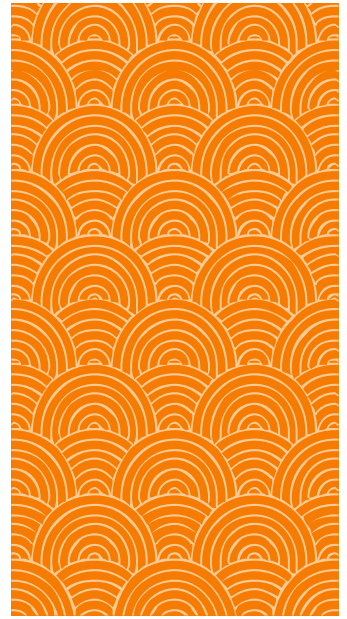
- ❖ Ilmoita turvallisuusriskeistä heti ne havaittuasi
- ❖ Vahvista lasten ja nuorten resilienssiä olemalla turvallinen, läsnä oleva aikuinen, johon voi luottaa.

19 Tärkeät puhelinnumerot

- ❖ Yleinen hätänumero 112
- ❖ Myrkytystietokeskus 0800 147 111
- ❖ Päivystävä sairaanhoitaja (KAKS) 116 117
- ❖ Sosiaalipäivystys 044 797 0674
- ❖ Kriisipuhelin 09 2525 0111
- ❖ Kainuun Kriisikeskus 044 782 6030
- ❖ Paltamon kriisiryhmä 08 6156 5322
- ❖ SPR henkinen tuki 050 561 5270
- ❖ Paltamon SRK:n surutyö 04459747
- ❖ Työterveystalo ajanvaraus 0306000 tai www.terveystalo.com

Lasten- ja nuortenkoti Kimppa
Raappananmäentie 21D
88310 Melalahti

